

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความคาดหวังของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเกษตรบริหารธุรกิจ จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และฉบับเพิ่มเติม พ.ศ. 2545
2. การอาชีวศึกษา
3. หลักสูตรอาชีวศึกษา พ.ศ. 2545 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2546
4. การนำหลักสูตรไปใช้
5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้น
 - 5.2 ทฤษฎีความคาดหวัง
 - 5.3 ทฤษฎีการเรียนรู้
 - 5.4 ทฤษฎีการเรียนรู้อื่นๆ
6. โรงเรียนเกษตรบริหารธุรกิจ จังหวัดหนองคาย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และฉบับเพิ่มเติม พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2542 และฉบับเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 ได้บัญญัติสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ 9 หมวด

หมวด 1 ประกอบด้วยมาตรา 6 – 9 มีสาระเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ดังนี้

มาตรา 6 : การจัดการศึกษาต้องเป็น ไปเพื่อพัฒนาคนไทย เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 : ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับ การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และ ความรู้อันเป็นสากล อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการ ประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่าง ต่อเนื่อง

มาตรา 8 : การจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้ เป็นการศึกษาดตลอดชีวิต สังคมมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 : การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ใช้หลักดังนี้

- (1) มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
- (2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น
- (3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพ การศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา
- (4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์และบุคลากรทางการ ศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- (5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.2543 : 8)

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา เป็นหมวดที่ว่าด้วยการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเสมือนหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา เพราะสาระที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติทุกหมวด ล้วนเป็นองค์ประกอบและปัจจัยเกื้อหนุนให้กระบวนการจัดการศึกษา เป็นไปอย่างครบถ้วนสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ (วัฒนาพร ระบุทับทิม.2542 : 3)

สาระของหมวด 4 ครอบคลุมหลัก สาระ และกระบวนการจัดการศึกษาที่เปิดกว้าง ให้แนวทางการมีส่วนร่วมสรรค์สร้างวิสัยทัศน์ใหม่ทางการเรียนการสอนทั้งใน และนอกระบบ โรงเรียนสาระเกี่ยวกับการเรียนรู้เริ่มตั้งแต่มาตรา 22 – 30 มีสาระสำคัญ คือ

มาตรา 22 : หลักการจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้อง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

มาตรา 23 : สาระการเรียนรู้ เน้นความสำคัญทั้งรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชนชาติ และสังคม โลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ สังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้ ทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทย อย่างถูกต้อง

(5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมี ความสุข

มาตรา 24 : การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- (4) การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างไม่สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
- (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ
- (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 : รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้ที่พอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 : การประเมินผลการเรียนรู้ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนการร่วม กิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ และรูปแบบการศึกษา

ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรร โอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวาระหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 : ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการ ประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตาม วัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28 : หลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับ บุคคลตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตาม ความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและ ศักยภาพ

สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพที่ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความ สมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรค หนึ่ง และวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพขั้นสูงและการ ค้นคว้า วิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา 29 : บทบาทของผู้มีส่วนร่วม ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัด กระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

มาตรา 30 : การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการ เรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

สรุป สาระสำคัญในหมวด 1 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ว่า กล่าวถึงความมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องการเรียนรู้ โดยมีการกำหนดคุณลักษณะคนไทย

ที่พึงประสงค์มีเป้าหมายการจัดการกระบวนการเรียนรู้ การจัดการศึกษาตลอดชีวิต และมีการจัดระบบโครงสร้างกระบวนการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลาย มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา ทุกระดับทุกประเภทการศึกษา ส่งเสริมคุณภาพครู บุคลากรทางการศึกษา ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และหมวด 4 ซึ่งครอบคลุมสาระและกระบวนการจัดการศึกษาที่เปิดกว้างให้แนวทาง การมีส่วนร่วมสรรค์สร้างวิสัยทัศน์ใหม่ทางการเรียนการสอนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนและยังเป็นสาระเกี่ยวกับการเรียนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

2. การอาชีวศึกษา

2.1 ความหมายของการอาชีวศึกษา

การศึกษาด้านอาชีวะหรือด้านอาชีพ มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและการพัฒนาการศึกษา เพราะการอาชีวศึกษาเป็นรากฐานในการประกอบอาชีพ ทำให้ประชาชนมีงานทำมุ่งมั่นในการฝึกอบรมกำลังคนระดับต่างๆ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาอุตสาหกรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจต่อไป ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับ “การอาชีวศึกษา” ได้ อย่างชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมคำอธิบายของนักการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องมาไว้ดังต่อไปนี้

กู๊ด (Good, 1993 : 23) ได้ให้ความหมายว่า การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อการทำงานทุกชนิด ซึ่งบุคคลถูกใจในงานนั้น และเป็นความต้องการของสังคม การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาพิเศษเฉพาะซึ่งแตกต่างกับการศึกษาทั่วไป ที่จัดเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถ ความเข้าใจ เจตคติอุปนิสัยที่ดีในการทำงานและความซาบซึ้ง อันเป็นความต้องการ จำเป็นที่คนทำงานในแต่ละอาชีพจะต้องมี เพื่อ โอกาสการเจริญก้าวหน้า และสร้างผลผลิตได้ดี มีประสิทธิภาพเมื่อได้รับการบรรจุเข้าทำงาน หรือประกอบอาชีพของตนแล้ว

วิเวก ปางพุทธิพงษ์. (2523 : 1) กล่าวว่า การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาวิชาชีพที่มุ่งให้การศึกษาและการฝึกอบรมกำลังคนในระดับต่างๆ ตามความต้องการของท้องถิ่น และสังคม การศึกษาวิชาชีพนี้อาจดำเนินการได้ทั้งในระบบโรงเรียน กล่าวคือ มีหลักสูตร มีการกำหนดเวลาศึกษาอบรมแน่นอน และการดำเนินการนอกโรงเรียน เช่น จากพ่อแม่ จากกการอบรม จากการทำงาน จากโรงงาน และจากการแนะนำอบรมส่งเสริมของหน่วยงานของเอกชน หรือราชการ เป็นต้น

เมธี ปิรันธนานนท์. (2533 : 47 – 48) ให้ความหมายว่า “การอาชีวะ (Vocational Education) คือ การศึกษาเพื่อเตรียมบุคคลด้านฝีมือ ระดับคุณวุฒิที่ต่ำกว่าปริญญา สำหรับอาชีพหนึ่งหรือกลุ่มอาชีพและงานต่างๆ การอาชีวศึกษาที่จัดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จะต้องจัดให้มีการศึกษาวิชาชีพพื้นฐานทั่วไป วิชาทฤษฎีสัมพันธ์ และฝึกภาคปฏิบัติ เพื่อฝึกฝนและพัฒนาฝีมือที่ต้องการสำหรับอาชีพใดอาชีพหนึ่ง สัดส่วนของวิชาต่างๆ จะแตกต่างกัน แต่ตามปกติแล้วจะต้องเน้นการฝึกภาคปฏิบัติ”

วิศิษฐ์ ต้นนะวัฒน์ (2541 : 1) กล่าวว่าการศึกษาอาชีวศึกษาเป็นการมุ่งฝึกอบรมให้ความรู้และทักษะทางด้านอาชีพ เป็นการผลิตกำลังคนให้กับตลาดแรงงานในระดับต่างๆ ตามความต้องการของสังคม สังคมทุกสังคมจะเจริญก้าวหน้ามีการพัฒนาทุกด้าน และการพัฒนาจะมีประสิทธิภาพต้องอาศัย การศึกษา ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพของประชากรหรือทรัพยากรมนุษย์ ให้เป็นผู้มีความสามารถที่สังคมต้องการ เป็นที่ยอมรับว่าประชาชนของชาติที่ได้รับการอบรมเป็นอย่างดีแล้ว จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจการเมือง และสังคม

จรวาย ธรณินทร์ (2539 : 53) ให้ความหมายการศึกษาอาชีวศึกษาไว้ว่า การจัดให้ผู้เรียนได้รับความรู้ภาคทฤษฎี และทักษะอื่นที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเอง และงานอาชีพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542 : 13-14) กล่าวถึงความหมายของการอาชีวศึกษาว่า การอาชีวศึกษา หมายถึง การมุ่งผลิตกำลังคน โดยมุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษาทางด้านเทคนิคศึกษามีคุณภาพที่จะเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมให้แก่ชาติ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาทั่วไป ในแง่ที่ว่าเป็นการศึกษา เพื่อการทำงานและประกอบอาชีพในการจัดการศึกษาจึงต้องจัดเพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพ ความสามารถ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ รวมทั้งการสร้างอุปนิสัยที่ดีและจำเป็นในการทำงาน ความหมายของการจัดการอาชีวศึกษาจึงครอบคลุมระดับกว้างไปจนถึงแคบ และความหมายของทางอาชีวศึกษาอยู่ที่การมองของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษา ได้แก่

1. นักบริหารอาชีวศึกษา จะให้ความหมายของการอาชีวศึกษาในด้านการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านอาชีพและการทำงาน
2. นักบริหารโรงเรียนอาชีวศึกษา จะให้ความหมายของการจัดการอาชีวศึกษาในด้านมุ่งผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพในการประกอบอาชีพในสาขาวิชาต่างๆ

3. ครูอาชีพศึกษาจะมองการอาชีพศึกษาในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน โดยมุ่งที่ความรู้และทักษะที่จะนำไปประกอบอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาเจตคติที่ดีต่อการทำงาน

4. ส่วนนักศึกษาหรือผู้เรียนด้านอาชีพศึกษาก็มองการอาชีพศึกษาในด้านการศึกษาวิชาชีพในสาขาวิชาต่างๆ ตามความต้องการและความถนัดของตน เพื่อที่จะได้นำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพและทำงานได้

พนม พงษ์ไพบูลย์ (2543 : 65) กล่าวถึงความหมายของการอาชีพศึกษาไว้ว่า อาชีพศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะ มีฝีมือที่จะประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ ตลอดจนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนา และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านปัญญา ร่างกาย จิตใจ และความสามารถเพื่อประกอบอาชีพการงาน อาชีพศึกษาควรเป็นการศึกษาตลอดชีวิต ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตลอดเวลาไม่มีข้อจำกัดเรื่องวัย กลุ่มเป้าหมายควรเป็นคนทุกคนที่สนใจมุ่งเสริมทักษะเพื่อเข้าสู่การงานอาชีพ และการงานอาชีพที่หลากหลายก็ต้องการคนที่มีความกล้าหาญทางทักษะและความรู้ ความสามารถที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ระดับเบื้องต้นจนถึงระดับสูงยิ่งขึ้น

เกษม วัฒนชัย (2545 : 27) กล่าวไว้ว่า การอาชีพศึกษา คือ แขนงการศึกษาเพื่อนำไปสู่การมีอาชีพที่มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นได้ ดังนั้นจึงควรพิจารณาว่าทำอย่างไรหลักสูตรอาชีพศึกษาแต่ละสาขาวิชาในขณะนี้ที่เปิดสอนอยู่จึงทันสมัยทันวิชาการทันต่อสังคมสมัยใหม่ที่มีความหลากหลาย มีการพัฒนาอาจารย์ที่มีอยู่ จัดหาอาจารย์ใหม่ๆ ให้ทันกับความจำเป็น พัฒนาหรือจัดหาอุปกรณ์ สื่อการเรียน และการฝึกงานให้ทันกับความต้องการของการพัฒนาประเทศเป้าหมายของการศึกษา คือ การเรียนรู้ เรียนเพื่อรู้ เพื่อทำได้ เพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และเพื่อประสบความสำเร็จในชีวิต

จากความหมายของการอาชีพศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การอาชีพศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาด้านวิชาชีพในสาขาต่างๆ ทั้งในและนอกระบบ เพื่อผลิตกำลังคนด้านวิชาชีพให้มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะ มีเจตคติที่ดีสามารถนำไปประกอบอาชีพต่างๆ ได้เป็นอย่างดี โดยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

2.2 ความสำคัญของการอาชีพศึกษา

การศึกษากับอาชีพเป็นที่ยอมรับในสังคมมาช้านานแล้วที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ปัจจุบัน สภาพเศรษฐกิจ และสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคม

อุตสาหกรรมและจากระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองไปสู่ระบบเปิด อาชีพในภาครัฐและเอกชนมีความสำคัญมากขึ้น การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพอิสระ และอาชีพรับจ้างในภาครัฐ เอกชน โดยรัฐบาลได้ให้ความสำคัญมากขึ้น การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อให้เยาวชนของชาติได้รับการเรียนรู้และมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ มีงานทำ มีรายได้ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยให้มีการจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา โดยนักวิชาการได้ให้ความสำคัญไว้ดังนี้

วิเวก ปางพุฒิพงศ์. (2525 : คำนำ) ได้แสดงทรรศนะให้เห็นถึงความสำคัญของการอาชีวศึกษาไว้อย่างชัดเจนว่า หากประเทศไทยปรารถนาที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและการอุตสาหกรรมของประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ปรารถนาที่จะเพิ่มผลผลิตในด้านต่างๆ ของประเทศในอัตราที่เหมาะสมกับความต้องการทั้งภายใน และภายนอกประเทศ และสามารถแข่งขัน ได้ทั้งราคา และคุณภาพ ปรารถนาที่จะให้มีการคิดค้นและใช้ทรัพยากรของประเทศอย่างถูกต้อง ประหยัดและมีประสิทธิภาพ ปรารถนาที่จะแก้ปัญหาการว่างงานของคนไทย และปรารถนาที่จะให้เยาวชนมีอิสระเสรี ที่จะเลือกวิถีชีวิตของตน ในการประกอบสัมมาอาชีพตามความต้องการและความถนัดของตนแล้ว เรามีความจำเป็นมากที่จะต้องทำการปรับปรุง และขยายการอาชีวศึกษาของประเทศชนิดแข่งกับเวลา โดยรีบด่วนที่สุด จะเป็นได้จากแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) (กรมอาชีวศึกษา. 2539 : 2-5) มุ่งแก้ปัญหาอุปสรรคที่ผ่านมา ขณะเดียวกันมุ่งเร่งรัดผลิตกำลังคนในสาขาขาดแคลน ที่ยังมีได้รับการตอบสนองในระดับกลาง ระดับสูง และระดับกึ่งฝีมือในหลายๆ สาขาอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายการศึกษาวิชาชีพให้กว้างขวาง และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และจัดรูปแบบการให้การศึกษาเพื่อบริการสมาชิก 4 กลุ่ม คือ

1. เยาวชนที่เข้าศึกษาในโรงเรียน หรือสถานศึกษา
2. เยาวชนที่จบการศึกษาระดับมัธยมแล้วประสงค์จะได้รับการฝึกฝนเพื่อเพิ่มเติมเพื่อหางานทำ หรือประกอบอาชีพอิสระ
3. เยาวชนที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน
4. ผู้ใหญ่ทั่วไปที่ต้องการเพิ่มพูนทักษะและความรู้ในงานอาชีพ

เมธี ปิณฑนานนท์. (2533 : 148-149) ได้กล่าวถึงหลักการจัดการอาชีวศึกษาไว้ดังนี้

1. การอาชีวศึกษา เป็นการเตรียมบุคคลเข้าสู่อาชีพและทำงานต่อไปด้วยความสำเร็จ

2. เป้าหมายของการอาชีวศึกษา คือ มุ่งทำงานและสัมพันธ์กับการมีงานทำ
3. การอาชีวศึกษาต้องสอดคล้องกับสภาพของเศรษฐกิจและสังคม และวุฒิภาวะของนักศึกษา
4. การอาชีวศึกษาจัดให้ผู้สำเร็จการศึกษา สามารถร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้ ในฐานะพลเมืองที่ดีของสังคม
5. การอาชีวศึกษา จัดให้นักศึกษามีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการเข้าสู่อาชีพได้ แต่ละบุคคลมีสิทธิจะเลือกอาชีพที่ตนปรารถนาได้
6. รัฐมีหน้าที่ที่จะจัดให้บุคคลได้รับการฝึกเพื่อประกอบอาชีพได้ ตามที่แต่ละบุคคลได้ตั้งเป้าหมายไว้
7. ประสิทธิภาพของการอาชีวศึกษาจะสูง ถ้าจัดสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนได้รับการฝึกโดยจำลองสภาพแวดล้อมการทำงานให้เหมือนสภาพเมื่อจะไปทำงานจริง
8. การฝึกอาชีพจะมีประสิทธิภาพ เมื่องานฝึกกระทำในลักษณะเดียวกันกับงานจริง นั่นคือใช้ขั้นตอนการทำงาน เครื่องมือและเครื่องจักรเช่นเดียวกับที่ใช้ในการทำงานจริงในอาชีพนั้น
9. ประสิทธิภาพของการอาชีวศึกษาจะสูง เมื่อจัดให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ ใช้ความสนใจ ความถนัด และมันสมองของผู้นั้นอย่างเต็มที่
10. การฝึกอาชีพของแต่ละอาชีพช่าง หรืองานจะมีประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อได้จัดให้แก่กลุ่มที่ต้องการและได้รับประโยชน์จากการฝึกเท่านั้น
11. การฝึกอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องฝึกประสบการณ์เฉพาะด้านหลายๆ ครั้ง เพื่อสร้างนิสัยที่ถูกต้องในการทำและคิด จนกระทั่งนิสัยที่ต้องการได้พัฒนาขึ้น ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการหางานทำ
12. การฝึกอาชีพจะมีประสิทธิผลยิ่งขึ้นอยู่กับครูฝึก ซึ่งจะต้องมีประสบการณ์วิชาชีพจนกระทั่งทักษะและความรู้ในการปฏิบัติงานและขบวนการ การทำงานของสิ่งที่ตนชอบ
13. สำหรับแต่ละอาชีพ ผู้ฝึกจะต้องมีความสามารถในการผลิตชิ้นต่ำระดับหนึ่ง เพื่อที่จะทำงานและรักษาตำแหน่งงานไว้ได้ ถ้าการอาชีวศึกษาไม่สามารถจัดได้ถึงขั้นนี้แล้ว ก็จะไม่มีประสิทธิภาพทั้งสำหรับรายบุคคลและสำหรับสังคม
14. การสร้างนิสัยการปฏิบัติงาน จะได้ผลต่อเมื่อผู้ฝึกได้ทำงานจริง ไม่ใช่ทำแบบฝึกหัดหรือทำงานปลอม

15. แหล่งของเนื้อหาสาระที่เชื่อถือได้ของการฝึกเฉพาะแต่ละอาชีพ มาจากแหล่งเดียวเท่านั้น คือ จากประสบการณ์ของผู้ชำนาญงานของอาชีพนั้น

16. สำหรับแต่ละอาชีพจะมีเนื้อหาอยู่จำนวนหนึ่งซึ่งเป็นอาชีพนั้นโดยเฉพาะ และไม่มีคุณค่าในทางปฏิบัติสำหรับอาชีพอื่น

17. การอาชีวศึกษาจะบริการแก่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อเมื่อสามารถบริการในเรื่องที่คนต้องการและผู้ต้องการได้ประโยชน์มากที่สุด

18. การอาชีวศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จะแปรผันตามวิธีสอนและความสัมพันธ์กับผู้เรียนจึงควรพิถีพิถันพิจารณาคุณลักษณะพิเศษของกลุ่มที่เรียนและผู้สอนด้วย

19. การบริหารอาชีวศึกษาจะมีประสิทธิภาพต่อเมื่อมีการจัดการในลักษณะยืดหยุ่นแทนการมีมาตรฐานที่ตายตัวเกินไป

20. ขณะที่ความพยายามลดค่าใช้จ่ายต่อหัว แต่ก็ต้องใช้งบประมาณขั้นต่ำจำนวนหนึ่ง ซึ่งก็จ่ายต่ำกว่านี้แล้ว จะไม่สามารถจัดการอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้ และถ้าไม่สามารถสนับสนุนงบประมาณขั้นต่ำนี้แล้ว ก็ไม่สมควรที่จะจัดให้มีระบบอาชีวศึกษา

บรรจง ชูสทกุลชาติ (2534 : 9) กล่าวว่า จุดสำคัญในการจัดการอาชีวศึกษา คือ จะต้องเน้นฝึกการทำอย่างไปเน้นเรื่องความรู้หรือทฤษฎีกันมาก การทำมากความรู้จะเกิดขึ้นเองไม่ควรเน้นในเรื่องทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่ควรเน้นปฏิบัติด้วย จึงเห็นได้ว่า การอาชีวศึกษามีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะตราบโศกที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่ มนุษย์ก็ต้องมีอาชีพสำหรับการหาเลี้ยงตนเอง

สรุปได้ว่า การอาชีวศึกษา มีความสำคัญในการพัฒนากำลังคนด้านอาชีพระดับช่างฝีมือ และช่างเทคนิค โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนประสบการณ์ต่างๆ ให้เกิดทักษะในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีกำหนดหลักสูตรให้มีเป้าหมายที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

2.3 แนวทางการจัดหลักสูตรวิชาชีพ

นักวิชาการได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาไว้ ดังนี้

ชนะ กสิการ์. (2533 : 11 – 12) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดระบบการเรียนการสอนวิชาชีพว่ามี 4 ระบบ คือ

1. ระบบโรงเรียนอาชีวศึกษาเป็นระบบซึ่งประเทศที่มีการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมไม่มากนักนิยมเริ่มจัดทำก่อน เช่น ประเทศไทย เป็นต้น วิธีการในระบบนี้อาศัย

ช่างที่สำเร็จการศึกษาจาก โรงเรียนและวิทยาลัยอาชีวศึกษา ซึ่งมีหลักในการฝึกอาชีพด้วยการเน้นหนักการฝึกทักษะเป็นอย่างมาก ทำการถ่ายทอดความรู้และทักษะการปฏิบัติงานให้กับผู้เรียน

2. ระบบช่างฝึกหัด เป็นระบบที่มีการจัดการเรียนการสอน โดยอาศัยความร่วมมือหรือการทำงานอย่างประสานกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ กล่าวคือผู้เรียนจะเรียนภาคทฤษฎีในสถานศึกษา และฝึกภาคปฏิบัติในโรงงานอุตสาหกรรมของสถานประกอบการ ถ้าโรงเรียนของสถานประกอบการมีขนาดใหญ่ ก็สามารถแบ่งเวลาการฝึกสำหรับผู้เรียนแยกไว้ต่างหากได้

3. ระบบโรงเรียนหรือโรงงานอุตสาหกรรมสลับกัน หรือประกอบกัน ระบบนี้มีวิธีการดังเช่น สถาบันการศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษากำลังปฏิบัติอยู่นั้นคือ การส่งนักศึกษาออกฝึกงานในสถานประกอบการ

4. ระบบศูนย์ฝึกวิชาชีพ เป็นระบบที่อาจจัดขึ้นใน โรงงานอุตสาหกรรมหรือในศูนย์ฝึกอาชีพของหน่วยงานอุตสาหกรรมแต่ละหน่วย อาจเป็นของรัฐบาลหรือเอกชนก็ได้ เช่น โรงเรียนวิศวกรรมรถไฟ ศูนย์ฝึกช่างไฟฟ้าของการไฟฟ้านครหลวง เป็นต้น

สำหรับกรณีของการฝึกงานซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับการเรียนวิชาชีพนั้น ได้มีการจัดรูปแบบของการฝึกงานอาชีพหลายรูปแบบ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการประสานงานกับภาคเอกชนในการพัฒนากำลังคนระดับกลางด้านอาชีวศึกษาเทคนิคศึกษาและการฝึกอาชีพ ได้จำแนกออกเป็น 3 รูปแบบใหญ่ๆ คือ

รูปแบบที่ 1 จัดในสถานศึกษาฝึกอาชีพแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ

รูปแบบที่ 2 จัดในสถานศึกษา ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ โดยส่วนหนึ่งของการฝึกปฏิบัติจะส่งนักศึกษาไปฝึกงานในสถานประกอบการ

รูปแบบที่ 3 จัดในลักษณะของนักศึกษาฝึกหัด โดยเรียนทฤษฎีในสถานศึกษาและฝึกงานส่วนใหญ่ในสถานประกอบการ บุคลากรนั้นเป็นบุคลากรของสถานประกอบการ รูปแบบนี้เป็นที่รู้จักกันว่าเป็นการฝึกในระบบทวิภาคีหรือช่างฝึกหัด (Dual system)

ธีรวุฒิ บุญโสภณ (2536:25) ได้นำเสนอแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาไว้

16 ประการดังนี้

1. ประสิทธิภาพของการจัดการอาชีวศึกษาจะแปรผันกับสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนได้รับการฝึกซึ่งจำลองสภาพแวดล้อมจริงที่ผู้เรียนต้องประสบก่อนสำเร็จการศึกษาและออกไปประกอบอาชีพ
2. การยึดอาชีพจะมีประสิทธิผลก็ต่อเมื่อการศึกษาได้กระทำในลักษณะเดียวกันกับการทำงานจริง นั่นคือ มีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ใช้เครื่องมือ เครื่องจักร เช่นเดียวกับที่ใช้ในการปฏิบัติงานจริงในอาชีพนั้น
3. ประสิทธิภาพของการอาชีวศึกษาจะแปรผันกับการฝึกอาชีพรายบุคคลโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้มีนิสัยในการคิดเป็นและทำเป็นสำหรับอาชีพนั้น
4. ประสิทธิภาพของการอาชีวศึกษาจะแปรผันกับการจัดให้ผู้ฝึกอาชีพรายบุคคลได้ให้ความสนใจ ความถนัด และใช้สมองของคนอย่างเต็มที่
5. การฝึกอาชีพที่มีประสิทธิผลของผู้เรียนในแต่ละอาชีพ จะสามารถจัดให้แก่กลุ่มที่ต้องการและได้ประโยชน์จากการฝึกเท่านั้น
6. การฝึกอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพจะแปรผันกับการฝึกประสบการณ์เฉพาะอย่างหลาย ๆ ครั้ง เพื่อสร้างพฤติกรรมของนักเรียนที่ถูกต้องในการฝึกทักษะ รวมทั้งพฤติกรรมที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาขึ้นเพื่อให้เรียนรู้ทักษะที่จำเป็นในการหา
งานทำ
7. การฝึกอาชีพจะมีประสิทธิผลได้ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ซึ่งจะต้องมีประสบการณ์วิชาชีพสูงในการประยุกต์ความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน
8. ในแต่ละอาชีพ ครูผู้สอนจะต้องมีความสามารถในการผลิตผู้สำเร็จการศึกษาที่มีมาตรฐานขั้นต่ำได้ในระดับหนึ่ง และรักษามาตรฐานของการผลิตไว้ ถ้าการอาชีวศึกษาไม่สามารถจัดได้ถึงขั้นนี้แล้วก็จะไม่มีประสิทธิผล
9. การจัดการอาชีวศึกษาต้องตระหนักถึงสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน และต้องฝึกทักษะรายบุคคลเพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงาน
10. การสร้างนิสัยของนักเรียนในการปฏิบัติงานจะได้ผลก็ต่อเมื่อนักเรียนได้ฝึกทำงานจริงในสถานประกอบการ ไม่ใช่ฝึกแต่แบบฝึกหัด หรือยึดแบบลองผิดลองถูกในสถานศึกษาเท่านั้น
11. แหล่งข้อมูลของเนื้อหาสาระที่เชื่อถือได้ของการฝึกทักษะเฉพาะใน

แต่ละอาชีพจะมาจากแหล่งเดียวกันนั้นคือ จากประสบการณ์ของผู้ชำนาญงานอาชีพนั้น

12. ในแต่ละอาชีพจะมีเนื้อหาวิชาอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นวิชาปฏิบัติของอาชีพนั้น โดยเฉพาะ และไม่มีคุณค่าในทางปฏิบัติสำหรับอาชีพอื่น

13. การอาชีวศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุดก็ต่อเมื่อให้บริการหรือตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยวิธีการที่กลุ่มบุคคลนั้นได้รับประโยชน์มากที่สุด

14. การอาชีวศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะแปรผันกับวิธีสอนและความสัมพันธ์กับผู้เรียน โดยพิจารณาคุณลักษณะพิเศษของกลุ่มผู้เรียน

15. การบริหารอาชีวศึกษามีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการจัดการศึกษาในลักษณะที่ยืดหยุ่นได้ แทนที่จะใช้มาตรการที่ตายตัวเกินไป

16. ในขณะที่รัฐพยายามลดค่าใช้จ่ายต่อหัวในการฝึกอาชีพแต่ก็ต้องใช้งบประมาณขั้นต่ำจำนวนหนึ่งที่พอเพียงในการจัดการอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิผลได้

สมคิด ธนะเรืองสกุลไทย. (2544 : 144) ได้กล่าวนำถึงการกำหนดนิยามและให้นิยามของหลักสูตรอาชีวศึกษานั้น จะต้องอ้างอิงถึงกรอบความคิดของการศึกษาในสังคมที่กล่าวถึงการศึกษาในระบบ อันประกอบด้วยการศึกษาเพื่อชีวิตและการศึกษาเพื่อการมีงานทำนั้น ได้แสดงถึงกระบวนการของกิจกรรมการเรียนรู้และประสบการณ์ต่างๆ มากมาย กิจกรรมการเรียนรู้และประสบการณ์เหล่านี้ไม่ได้หมายความว่าจำกัดเฉพาะภายในห้องเรียนหรือรับเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงครอบคลุมไปถึงกิจกรรมประกอบอื่นๆ ทั้งหมดที่โรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนจัดขึ้น จากบริบทที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าหลักสูตรอาชีวศึกษาจึงเป็นมากกว่าที่ครอบคลุมโลกในธรรมชาติและแสดงถึงกิจกรรมการศึกษาและประสบการณ์ต่างๆ อย่างกว้างขวาง ดังนั้น หลักสูตรอาชีวศึกษาจึงมีความหมายถึงผลรวมของกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่นักเรียนได้รับภายใต้ความอุปถัมภ์และอำนาจการของโรงเรียน

สรุปได้ว่าหลักสูตรวิชาชีพ เป็นสิ่งที่กำหนดกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผู้เรียนต้องได้รับตามกระบวนการดำเนินการของสถานศึกษา โดยที่ประสบการณ์เหล่านั้นจะอยู่ในหรือนอกสถานศึกษาก็ได้ โดยอยู่ภายใต้การแนะนำและอำนาจการของสถานศึกษา ในอันที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถด้านทักษะประสบการณ์และเจตคติต่อวิชาชีพของตน

3. หลักสูตรอาชีวศึกษา พ.ศ. 2545 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2546

3.1 หลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3.1.1 หลักการ

1) เป็นหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพหลังมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อพัฒนากำลังคนระดับฝีมือ ให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน มีคุณธรรม บุคลิกภาพ และเจตคติที่เหมาะสม สามารถประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

2) เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้เด็กเรียนได้อย่างกว้างขวาง เพื่อเน้นเรื่องความชำนาญเฉพาะด้านด้วยการปฏิบัติจริง สามารถเลือกวิธีการเรียนตามศักยภาพและโอกาสของผู้เรียน ถ่ายโอนผลการเรียน สะสมผลการเรียน เทียบความรู้และประสบการณ์จากแหล่งวิทยากร สถานประกอบการและสามารถประกอบอาชีพอิสระได้

3) เป็นหลักสูตรที่สนับสนุนการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน

4) เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้ตรงตามความต้องการและสอดคล้องกับสภาพของชุมชนและท้องถิ่น

3.1.2 จุดมุ่งหมาย

1) เพื่อให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในงานอาชีพตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ นำไปปฏิบัติงานอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกวิธีการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตน สร้างสรรค์ความเจริญต่อชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ

2) เพื่อให้เป็นผู้มีปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ มีทักษะในการจัดการและพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

3) เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในวิชาชีพที่เรียน รักงาน รักหน่วยงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

4) เพื่อให้เป็นผู้มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในการทำงาน การอยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ต่อหน่วยงาน ท้องถิ่นและประเทศชาติ อุทิศตนเพื่อสังคม เข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี

5) เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวินัยในตนเอง มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจเหมาะสมกับงานอาชีพนั้นๆ

6) เพื่อให้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศ และ โลกปัจจุบัน มีความรักชาติ สำนึกในความเป็นไทย รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

3.2 หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545

3.2.1 การเรียนการสอน

1) การเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนได้ ทุกวิชาที่กำหนดและนำผลการเรียนแต่ละวิธีมาประเมินผลร่วมกัน ได้ สามารถโอนผลการเรียน และขอเทียบความรู้และประสบการณ์ได้

2) การจัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติจริง โดยสามารถนำรายวิชาไป จัดฝึกในสถานประกอบการไม่น้อยกว่า 1 ภาคเรียน

3.2.2 เวลาเรียน

1) ในปีการศึกษาหนึ่งๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาคเรียนปกติ ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ โดยมีเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิตตามที่กำหนด และสถานศึกษาอาจเปิดสอน ภาคเรียนฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร ประมาณ 5 สัปดาห์

2) การเรียนในระดับชั้นเรียน ให้สถานศึกษาเปิดทำการสอนไม่น้อยกว่า สัปดาห์ละ 5 วัน คาบละ 60 นาที (1 ชั่วโมง)

3.2.3 หน่วยกิต

ให้มีจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 102 หน่วยกิต การคิดหน่วยกิต ถือเป็นเกณฑ์ดังนี้

- 1) รายวิชาภาคทฤษฎี 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง มีค่า 1 หน่วยกิต
- 2) รายวิชาที่ประกอบด้วยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้นุรณาการการเรียนการสอน กำหนด 2-3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่า 40–60 ชั่วโมง มีค่า 1 หน่วยกิต
- 3) รายวิชาที่นำไปฝึกงานในสถานประกอบการ กำหนดเวลาในการฝึกปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมง มีค่า 1 หน่วยกิต
- 4) การฝึกอาชีพในระบบทวิภาคี ใช้เวลาฝึกไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมง มีค่า 1 หน่วยกิต
- 5) การทำโครงการให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

3.2.4 โครงสร้าง

โครงสร้างของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546) แบ่งเป็น 3 หมวดวิชา ฝึกงาน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังนี้

- 1) หมวดวิชาสามัญ
 - 1.1) วิชาสามัญทั่วไป เป็นวิชาที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต
 - 1.2) วิชาสามัญพื้นฐานวิชาชีพ เป็นวิชาที่เป็นพื้นฐานสัมพันธ์กับวิชาชีพ
- 2) หมวดวิชาชีพ
 - 1.1) วิชาชีพพื้นฐาน เป็นกลุ่มวิชาชีพสัมพันธ์ที่เป็นพื้นฐานที่จำเป็นในประเภทวิชานั้น ๆ
 - 1.2) วิชาชีพสาขาวิชา เป็นกลุ่มวิชาชีพหลักในสาขาวิชานั้น ๆ
 - 1.3) วิชาชีพสาขางาน เป็นกลุ่มวิชาชีพที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเฉพาะด้านในงานอาชีพตามความถนัดและความสนใจ
 - 1.4) โครงการ
- 3) หมวดวิชาเลือกเสรี
- 4) ฝึกงาน

5) กิจกรรมเสริมหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตของแต่ละหมวดวิชาตลอดหลักสูตร ให้เป็นไปตามกำหนดไว้ใน โครงสร้างของแต่ละประเภทวิชาและสาขาวิชา ส่วนรายวิชาแต่ละหมวดวิชา สถานศึกษาสามารถจัดตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร หรือจัดตามความเหมาะสมของสภาพท้องถิ่น ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องกำหนดรหัสวิชาจำนวนคาบเรียนและจำนวนหน่วยกิตตามระเบียบที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

3.2.5 โครงการ

- 1) สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนจัดทำโครงการ ในภาคเรียนที่ 6 ไม่น้อยกว่า 160 ชั่วโมง กำหนดให้มีค่า 4 หน่วยกิต
- 2) การตัดสินผลการเรียนและให้ระดับผลการเรียน ให้ปฏิบัติ เช่นเดียวกับรายวิชาอื่น ๆ

3.2.6 ฝึกงาน

- 1) ให้สถานศึกษานำรายวิชาในหมวดวิชาชีพ ไปจัดฝึกในสถานประกอบการ อย่างน้อย 1 ภาคเรียน
- 2) การตัดสินผลการเรียนและให้ระดับผลการเรียน ให้ปฏิบัติ เช่นเดียวกับรายวิชาอื่น ๆ

3.2.7 การเข้าเรียน

พื้นความรู้และคุณสมบัติของผู้เรียน ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546)

3.2.8 การประเมินผลการเรียน

ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546)

3.2.9 กิจกรรมเสริมหลักสูตร

สถานศึกษาต้องจัดให้มีกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ระเบียบวินัยของตนเอง และส่งเสริมการทำงาน ใช้กระบวนการกลุ่มในการทำประโยชน์ต่อชุมชน ทะนุบำรุงขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม โดยการวางแผน ลงมือปฏิบัติ ประเมินผล และปรับปรุงการทำงาน

3.2.10 การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

- 1) ประเมินผ่านรายวิชาในหมวดวิชาสามัญ หมวดวิชาชีพ และหมวดวิชาเลือกเสรี ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่ละประเภทวิชาและสาขาวิชา
- 2) ได้จำนวนหน่วยกิตสะสมครบตามโครงสร้างของหลักสูตรแต่ละประเภทวิชาและสาขาวิชา
- 3) ได้ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.00
- 4) เข้าร่วมกิจกรรมและผ่านการประเมินทุกภาคเรียน
- 5) ประเมินผ่านมาตรฐานวิชาชีพสาขาวิชา

3.2.11 การแก้ไขและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

- 1) ให้อธิบัตริกรมอาชีวศึกษาเป็นผู้มีอำนาจในการเพิ่มเติม ปรับปรุง หรือยกเลิกประเภทวิชาสาขาวิชา สาขางาน รายวิชา และโครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545
- 2) ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีอำนาจเพิ่มเติม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 โดยต้องรายงานให้ต้นสังกัดทราบ

3.3 การประเมินผลการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ในการประเมินผลการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีความเห็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

วีรพันธ์ ลิทธิพงศ์ (2544 : 460 – 461) กล่าวว่า การประเมินผลงานทางด้านอาชีวศึกษานั้น บางรายวิชาจะสามารถกำหนดได้ชัดเจนว่าเป็นการประเมินความรู้ภาคทฤษฎีในวิชาอาชีพหรือวิชาเทคโนโลยี บางวิชาที่เน้นการฝึกปฏิบัติผู้สอนก็สามารถกำหนดได้ชัดเจนว่ากำลังประเมินผลการฝึกทักษะ โดยเริ่มประเมินไปตามใบงานต่างๆ ที่ได้เตรียมไว้ให้ผู้เรียนฝึก แต่ในบางวิชาที่มีทั้งการเรียนภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติไปด้วยกัน การประเมินจะต้องกระทำควบคู่ไปในคราวเดียว โดยภาคทฤษฎีนั้นก็จะมีการประเมินความรู้ในเนื้อหาภาคทฤษฎีโดยแท้ภาคทฤษฎีของการปฏิบัติงาน ความรู้เบื้องหลังประกอบการฝึกทักษะ และการประเมินการฝึกงานโดยแท้

ธรรมชาติของการวัดและประเมินผลด้านอาชีวศึกษาที่มีลักษณะแตกต่างออกไปจากการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสาขาวิชาอื่นๆ ได้แก่

1. ให้ความสำคัญกับการประเมินผลงานภาคปฏิบัติหน้าวิชาการ
ภาคทฤษฎี
 2. มีการกำหนดระดับความเข้มแข็งของเกณฑ์ผ่านรายวิชาเอาไว้สูงใน
กลุ่มวิชาชีพ
 3. มุ่งเน้นการประเมินความรู้ของผู้เรียนในระดับที่สูงกว่าความรู้
ความจำ
 4. มีการตรวจวัดทักษะการปฏิบัติงานเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานในการ
ทำงานอาชีพนั้น
 5. มีการตรวจวัดและประเมินผลงานที่มอบหมายทั้งในรูปงานเดี่ยว
และงานกลุ่ม
 6. มีการตรวจวัดการปฏิบัติงานจริง โดยใช้คณะผู้ประเมิน 4 ฝ่าย
 7. มุ่งวัดและประเมินนักศึกษาเพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการตรวจปรับ
พัฒนาการของผู้เรียน
- จุดเน้นทั้ง 7 ประการสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การให้ความสำคัญกับการตรวจวัดทักษะปฏิบัติการ ในการเรียน
วิชาอาชีพศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับกึ่งฝีมือ หรือเทคนิค หลักสูตรอาชีพศึกษาทั้งหลายจะจัดให้
ผู้เรียนได้เรียนวิชาการภาคปฏิบัติในสัดส่วนที่สูงกว่าภาคทฤษฎี เช่น เป็นสัดส่วน 80:20 ใน
ระดับฝีมือ 60:40 ในระดับเทคนิค เป็นต้น ดังนั้นวิชาการภาคปฏิบัติหรือการฝึกทักษะอาจถือได้
ว่าเป็นแกนกลางของการเรียนอาชีพ วิชาการด้านอื่นทั้งวิชาสามัญ วิชาชีพ และเทคโนโลยี ล้วน
แล้วแต่มีประโยชน์ในการทำให้การเรียนอาชีพศึกษาเพื่อเข้าสู่อาชีพมีความครบสมบูรณ์และ
ครอบคลุม หากผู้เรียนปราศจากความสามารถที่จะปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง พิถีพิถัน ผู้สอนต้อง
ติดตามงานอยู่ตลอดเวลา ตามรายการใบงานที่จัดให้นักศึกษาเรียนและฝึก หากไม่ได้ระดับต้อง
ปรับแก้และสาธิตให้ดูใหม่จนกว่าผู้เรียนจะ “เป็นงาน” นั่นคือปฏิบัติงานในทักษะย่อยๆ ได้
ระดับกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งจะเห็นได้ว่างานอาชีพศึกษานั้นมีจุดเน้นอยู่ที่การตรวจวัดทักษะ

2. การตั้งเกณฑ์ผ่านรายวิชาเอาไว้สูงในรายวิชาชีพ ในการเรียน
รายวิชาทั่วไปเช่น วิชาสามัญ ผู้สอนมักตั้งเกณฑ์ผ่านรายวิชาเอาไว้ที่ประมาณ 60% หรือสูงกว่า
ในแต่ละหัวข้อและใช้วิธีการถ่วงเฉลี่ยเกณฑ์ผ่านของทั้งรายวิชาอยู่ที่ 60% เป็นอันผ่านรายวิชา
นั้น แต่ในการเรียนความรู้ทั้งหมดจะไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ ผู้สอนจึงตั้งเกณฑ์ผ่าน
วิชาชีพเอาไว้สูงในระดับ 80% ขึ้นไป เพื่อให้เชื่อมั่นว่านักศึกษาที่ผ่านการเรียนวิชานี้มีความรู้

จริง ทำงานได้จริง และไม่อาจใช้ชีวิตถวิลเย้ยเกณฑ์ผ่านรวมทั้งรายวิชาได้ จะต้องให้ผู้เรียนสอบผ่านทุกหน่วยตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ของหัวข้อนั้นๆ เพื่อให้แน่ใจว่าเขาจะสามารถทำงานในอาชีพที่รับการศึกษาได้ และเมื่อไม่ผ่านในหัวข้อใดผู้สอนก็จะไม่ปล่อยทิ้งไว้ จะต้องพรีสอนและฝึกซ้ำและซ้ำอีกจนสอบผ่าน

3. เน้นการประเมินความรู้ของผู้เรียนในระดับที่สูงกว่าความรู้ความจำ ในการจัดสอนวิชาการภาคทฤษฎีวิชาชีพและเทคโนโลยี ผู้สอนอาจประเมินกำหนดน้ำหนักของการประเมินผลงานภาคทฤษฎี โดยเน้นที่ความรู้ความสามารถของผู้เรียนในระดับที่เหนือกว่าความรู้-ความจำ ด้วยการกำหนดน้ำหนักของคะแนนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ ซึ่งโดยทั่วไปจะให้ความสำคัญกับลำดับขั้นของพุทธิพิสัยเป็นสัดส่วนดังนี้

3.1 ความรู้ความจำ	10%
3.2 ความเข้าใจ	30%
3.3 การนำไปใช้	30%
3.4 การวิเคราะห์/สังเคราะห์	30%
3.5 การประเมินค่า ประเมิน	10%

ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนจะมีความรู้เพียงพอที่จะประยุกต์หลักทฤษฎี ที่ได้เรียนรู้และวิเคราะห์สังเคราะห์มาไปสู่การปฏิบัติงานจริงได้อย่างแท้จริง

4. มีการตรวจวัดทักษะการปฏิบัติงานเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการทำงานในอาชีพนั้น ในการตรวจวัดทักษะความสามารถของผู้เรียนอาชีวศึกษา นอกจากจะมีการตรวจวัดทักษะย่อยๆ ตามใบงานที่มีประกอบรายวิชาทักษะต่างๆ แล้ว เพื่อให้สามารถรวบรวมข้อมูล ผู้สอนจะกำหนดให้ผู้เรียนได้ประดิษฐ์หรือผลิตชิ้นงานสำเร็จ ซึ่งต้องรวมเอาการมีทักษะในงานย่อยๆ เข้ามาประยุกต์ร่วมกัน แล้วจัดทำชิ้นงานสำเร็จที่ผู้สอนวิเคราะห์แล้วว่า จะรวมความสามารถของผู้เรียนในเรื่องต่างๆ เข้าไว้ ผลงานของนักศึกษาที่จัดทำสำเร็จจะต้องถูกตรวจสอบทั้งในเรื่องความถูกต้อง ความเรียบร้อย ความประณีต การได้ขนาด และการใช้ประโยชน์ได้จริง ฯลฯ โดยตั้งเกณฑ์ตรวจวัดในระดับเดียวกับการผลิตสินค้าตามคำสั่งนายจ้างในอุตสาหกรรม ถ้าพบจุดบกพร่องในเรื่องหรือทักษะใด ต้องเน้นฝึกนักศึกษาใหม่จนมีความสามารถได้ระดับกับมาตรฐานการทำงานจริงจึงจะปล่อยให้จบไป

5. มีการตรวจวัดและประเมินผลงานที่มอบหมายทั้งงานเดี่ยวงานกลุ่ม เพื่อให้มั่นใจว่านักศึกษาจะได้รับประสบการณ์การทำงานที่เหมาะสมติดตัวไปที่จะสามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นจนสำเร็จลุล่วง ซึ่งในส่วนนี้นักศึกษาจะได้รับมอบหมายงานใน

รูปของการจัดทำโครงการ (Project) ซึ่งเน้นที่การปฏิบัติงานเป็นรายกลุ่ม ส่วนในการเน้นให้นักศึกษาเข้าถึงแหล่งความรู้ใหม่ๆ รู้จักประมวลความรู้ที่ศึกษาค้นคว้ามาได้ แล้วเรียบเรียงให้ผู้อื่นเข้าใจในลักษณะของการปฏิบัติงานรายบุคคลเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (Individual Study) การตรวจวัดและประเมินผลงานที่มอบหมายทั้ง 2 นี้ ครูต้องดำเนินการตรวจวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง จึงจะสามารถสรุปได้ว่านักศึกษาได้พัฒนาตัวเองในพฤติกรรมที่ครูคาดหวังไปถึงระดับใด หากยังไม่ถึงเกณฑ์ก็ต้องฝึกซ้ำ

6. มีการตรวจวัดการปฏิบัติงานจริง โดยใช้ผู้ประเมินถึง 4 ฝ่าย ในการเรียนการสอนวิชาชีวศึกษานั้น นอกจากจะจัดสอนและฝึกนักศึกษาในโรงทดลองและโรงฝึกงานของสถานศึกษาตามรายวิชาต่างๆ แล้ว ยังจำเป็นจะต้องจัดส่งนักศึกษาเข้าไปฝึกงานจริงในสถานประกอบการ เพื่อเรียนรู้งานและการใช้ชีวิตในสิ่งแวดล้อมจริงก่อนจบการศึกษา การวัดและประเมินผลการฝึกงานของนักศึกษาในส่วนนี้จำเป็นต้องใช้กลุ่มผู้ประเมินซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการฝึกงานของนักศึกษาเป็นผู้วัดและประเมิน ซึ่งได้แก่

- 6.1 การประเมินจากครูฝึกในสถานประกอบการ สัดส่วนคะแนน 40%
 - 6.2 การประเมินจากอาจารย์นิเทศ สัดส่วนคะแนน 40%
 - 6.3 การประเมินจากหน่วยประสานงานการฝึกงาน สัดส่วนคะแนน 10%
 - 6.4 การประเมินจากผู้บริหารสถานประกอบการ สัดส่วนคะแนน 10%
- คะแนนของครูฝึกและอาจารย์นิเทศ ได้รวมเอาคะแนนสมุดบันทึกการฝึกงานไว้ด้วยแล้ว

7. มุ่งวัดและประเมินนักศึกษาเพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการตรวจปรับการประเมินทางอาชีพศึกษานั้น ครูจะไม่มุ่งเพียงการประเมินเพื่อพิสูจน์ทราบระดับสมรรถนะของผู้เรียนเทียบกับเกณฑ์ แต่จะมุ่งนำผลการประเมินไปสังเคราะห์หาจุดบกพร่องของผู้เรียนในแต่ละสมรรถนะย่อยเพื่อสอนซ้ำ ฝึกปฏิบัติซ้ำ ให้ผู้เรียนมีสมรรถนะถึงระดับทำงานได้ตามมาตรฐานของงานนั้นๆ การวัดและประเมินผลทางอาชีพศึกษาจึงต้องอาศัยกระบวนการวัดแล้วปรับหลายๆ ครั้งในรูปของการประเมินผลย่อย (Formative Evaluation) ที่ครูจะต้อง ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดภาคเรียน

สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา (2548 : 22) กล่าวถึงการประเมินผลการเรียนอาชีวศึกษาหลักสูตร ปวช. ว่ามี 2 ส่วนด้วยกัน คือ

1. การประเมินผลฝึกงานด้วยแบบประเมินการฝึกงาน คะแนนเต็ม 80 คะแนน

2. การประเมินสมุคบันที่กการฝึกงานด้วยแบบประเมินสมุคบันที่กการฝึกงาน คะแนนเต็ม 20 คะแนน ให้ผู้มีหน้าที่ควบคุมการฝึกงานของนักศึกษา จากสถานฝึกงานมีหน้าที่ประเมินผลเฉพาะส่วนที่ 1 ทุกครั้งที่นักศึกษาสิ้นสุดการฝึกงานแล้วส่งให้อาจารย์ผู้ควบคุมการฝึกจากสถานศึกษาเป็นผู้รวบรวมคะแนน และหาคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

2.1 ระเบียบวินัย ประเมินผลเกี่ยวกับการแต่งกายสุภาพเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบที่สถานศึกษากำหนด การตรงต่อเวลาและสม่ำเสมอในการฝึกงาน การปฏิบัติตามคำสั่ง กฎระเบียบข้อบังคับและความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทนและความขยันขันแข็งในการทำงาน

2.2 พฤติกรรมในการทำงาน ประเมินผลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าในการทำงาน ทักษะติดต่อหน่วยงานและการทำงาน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปรับปรุงการทำงาน ความตั้งใจและสนใจในการทำงาน

2.3 ผลงานและวิธีการปฏิบัติ ประเมินผลเกี่ยวกับความถูกต้องตามรูปแบบและหลักเกณฑ์ เสร็จเรียบร้อยภายในกำหนดเวลา ความประณีตสวยงามของชิ้นงาน ผลงาน ได้มาตรฐาน ใช้เครื่องมือและอุปกรณ์อย่างระมัดระวังและถูกต้อง

2.4 ให้อาจารย์ผู้ควบคุมการฝึกงานจากสถานศึกษาและผู้ประเมินสมุคบันที่กการฝึกงาน ซึ่งมีเรื่องที่จะประเมิน ดังนี้

2.4.1 ความสม่ำเสมอเป็นปัจจุบันในการบันทึกการปฏิบัติงาน

2.4.2 เนื้อหาสาระครบถ้วนสมบูรณ์ชัดเจน

2.4.3 ความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยของสมุคบันที่ก

2.4.4 การระบุคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับมีความชัดเจน

2.4.5 ความละเอียดถี่ถ้วนในการบันทึกผลการปฏิบัติงานที่ได้รับ

มอบหมาย

3. อาจารย์ผู้ควบคุมการฝึกงานนำคะแนนจากการประเมินผลทั้งสองส่วนมารวมกันแล้วพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

คะแนน 85-100 คะแนน

ดีมาก ให้ระดับ 4

คะแนน 75-84	คะแนน	ดี	ให้ระดับ 3
คะแนน 65-74	คะแนน	พอใช้	ให้ระดับ 2
คะแนน 55-64	คะแนน	ผ่าน	ให้ระดับ 1
คะแนน 1-54	คะแนน	ไม่ผ่าน	ให้ระดับ 0

ระดับคะแนนที่กำหนดไว้เป็นแนวในการปฏิบัติเท่านั้น

สถานศึกษาจะปรับเปลี่ยน โดยเพิ่มหรือลดตามความเหมาะสมย่อมทำได้

สรุปได้ว่า หลักสูตรอาชีวศึกษา พ.ศ. 2545 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2546 และการประเมินผลการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพมีความสำคัญทั้งในด้านการเรียน ภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติด้วยกันตามรายวิชาต่างๆที่มีในหลักสูตร โดยหลักสูตรมีโครงสร้างการประเมินผลให้และสถานศึกษาสามารถปรับได้ตามความเหมาะสมในรอบของการผลิตให้ผู้เรียนจบหลักสูตรไปทำงานในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

4. การนำหลักสูตรไปใช้

หลักสูตรเป็นสิ่งที่ถูกบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ในทางปฏิบัติจะต้องมีการประยุกต์เพื่อนำไปใช้ให้เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆของแต่ละสถานศึกษา มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความเห็นไว้ ดังนี้

วรวิทย์ วศิวรากร (2525 : 190) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง กิจกรรมต่างๆที่ผู้บริหารและครู-อาจารย์ นำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผลแก่นักเรียน การสอนของครู-อาจารย์ เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุด เปรียบเสมือนหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้ การเขียนหลักสูตรเป็นงานที่ไม่ยากนักและจะเขียนให้สวยงามอย่างไรก็ได้ แต่การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลเป็นสิ่งที่ยากยิ่งนัก

สัจด์ อุทรานันท์ (2528 : 262-269) กล่าวว่า การใช้หลักสูตร มีงานหลักอยู่ 3 ประการ คือ

1. งานบริหารและการบริการหลักสูตร ประกอบด้วย งานเตรียมบุคลากร การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรการบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร การบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียน

2. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบด้วย การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรและการจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

เปรี๊ยะ กิจรัตน์ (2532 : 13-15) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ประกอบด้วย กิจกรรมหลายอย่าง ดังนี้

1. การจัดทำวัสดุหลักสูตร ซึ่งได้แก่ เอกสารหลักสูตรและอุปกรณ์การสอน เพราะก่อนที่ผู้ใช้หลักสูตร คือ ครู จะสามารถนำหลักสูตรไปสู่การสอนได้นั้น ครูต้องอาศัยเอกสารหลักสูตรบางอย่าง เช่น แผนการสอน คู่มือครู แบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัดต่างๆ เป็นต้น เอกสารหลักสูตรจะช่วยครูในการเตรียมการสอน นอกจากนี้วัสดุอุปกรณ์การสอนก็จำเป็นที่จะต้องมียุ่ก่อนการสอนด้วย

2. การจัดเตรียมความพร้อมของบุคลากรและสถานที่ การนำหลักสูตรไปใช้ให้ได้ผล ผู้เกี่ยวข้องจะต้องจัดเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ให้เข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตร นอกจากนี้ยังต้องเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองในอันที่จะมีส่วนทำให้การใช้หลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมาย นอกจากบุคลากรแล้วก็ยังต้องมีการเตรียมสถานที่ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ ตลอดจนเตรียมวัสดุอุปกรณ์และการบริหารที่จำเป็น

3. การดำเนินการสอน จัดเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะหลักสูตรจะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับการสอนเป็นสำคัญ ถ้าพฤติกรรมการสอนของครูไม่เป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ก็อาจกล่าวได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ไม่ได้รับความสำเร็จตามต้องการ

4. การประเมินผล เป็นกระบวนการในการตรวจสอบว่า หลักสูตรนั้นมีข้อดีหรือบกพร่องอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้สมบูรณ์ขึ้นต่อไป การประเมินผลจะมีสองส่วนที่สำคัญ คือ

4.1 การประเมินผลการเรียนรู้ โดยที่หลักสูตรจะกำหนดหลักการและระเบียบวิธีการประเมินผลไว้ให้ครูใช้เป็นแนวทางในการประเมินผล ทั้งนี้เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

4.2 การประเมินผลหลักสูตร มีจุดที่ต้องประเมินอยู่หลายจุด ได้แก่ ประเมินผลจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชา ประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ ประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและประเมินผลโครงการประเมินผล

วิชัย ดิสสระ (2535 : 99) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน คือ การที่อาจารย์ใหญ่หรือผู้บริหารทำหน้าที่บริหารหลักสูตรนั่นเอง ฉะนั้น การนำหลักสูตรไปใช้จะประสบผลสำเร็จมากน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับการบริหารหลักสูตรของอาจารย์ใหญ่หรือผู้บริหาร อาจารย์ใหญ่ จึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำหลักสูตรไปใช้ นอกจากอาจารย์ใหญ่ซึ่งเป็นแกนนำแล้วก็มีผู้ช่วยฝ่ายต่างๆ หัวหน้าหมวดวิชา ครู-อาจารย์ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เสริมการบริหารหลักสูตร เช่น กรรมการบริหารโรงเรียน กรรมการบริหารวิชาการ กรรมการประเมินผล เป็นต้น

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2537 : 156) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรจากภาคทฤษฎีที่เขียนขึ้นไว้เป็นเอกสารรูปเล่มแล้ว นำไปสู่ภาคปฏิบัติในโรงเรียน โดยปฏิบัติให้สอดคล้องสัมพันธ์กับภาคทฤษฎีที่กำหนดไว้ ซึ่งกิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้เป็นกิจกรรมที่สลับซับซ้อนกว้างขวางมาก และจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ รวมทั้งผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ผู้เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ทุกฝ่ายให้ความสำคัญในเรื่องนี้มาก

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 141) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะถ้าไม่มีการนำหลักสูตรที่สร้างขึ้น ไปสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึงกิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้เป็นอย่างดี หากไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรนั้นๆ ก็ไม่มีความหมาย และถึงแม้ว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นจะดีเลิศและเหมาะสมมากเพียงใดก็ตาม แต่การนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่มีประสิทธิภาพก็ยากที่หลักสูตรนั้นๆ จะบรรลุตามเจตนารมณ์ที่กำหนดได้เช่นกัน หากจะเปรียบเทียบให้เห็นภาพที่ชัดเจนก็คือ หลักสูตรนั้นเปรียบเสมือนกับพิมพ์เขียวของบ้าน ซึ่งจะช่วยให้ช่างซึ่งเปรียบได้กับครูผู้สอนลงมือก่อสร้างจนเป็นบ้านขึ้นมาได้ พิมพ์เขียวของบ้านกับการได้ก่อสร้างบ้านจะต้องสอดคล้องและควบคู่กันไปฉันทิใด หลักสูตรและการใช้หลักสูตรก็ต้องสอดคล้องและควบคู่กันฉันทิใด

บุทพงษ์ ไกยวรรณ (2541 : 11-12) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นการนำหลักสูตรไปใช้จึงประกอบด้วยกิจกรรมหลายอย่าง ดังนี้

1. การจัดทำวัสดุหลักสูตร ได้แก่ คู่มือครู เอกสารหลักสูตร แผนการสอน แผนการสอน แบบเรียน เป็นต้น
2. การจัดเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและสิ่งแวดลอม เช่น การจัดโต๊ะเก้าอี้ ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ในการเรียน จำนวนครู และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ
3. การดำเนินการสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในขั้นการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะหลักสูตรจะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครู ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ในด้านการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ การวัดผลประเมินผล จิตวิทยาการสอน ตลอดจนปรัชญาการศึกษาของแต่ละระดับ จึงจะทำให้การเรียนของผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

จากแนวคิดของนักการศึกษา สรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ คือ การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ โดยจัดกิจกรรมและกระบวนการต่างๆตามแนวทางของหลักสูตรการศึกษามบนพื้นฐานของความเข้าใจในหลักสูตรของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของหลักสูตร

เมื่อพิจารณาความเห็นของนักการศึกษาอีกหลายท่าน ผู้วิจัยนำประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ไปใช้ในสถานศึกษา โดยนำแนวคิดของเปรี๊ญ กิจรัตน์ (2532 : 13-25) เป็นหลักแล้วประยุกต์แนวคิดดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ของโรงเรียนเจมส์บริหารธุรกิจ จังหวัดหนองคาย แล้วจัดเป็นหมวดหมู่ ซึ่งได้แก่ คุณลักษณะของครูผู้สอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อในการเรียนการสอน การฝึกงาน และการวัดและประเมินผลการเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 คุณลักษณะของครูผู้สอน

มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีความจำเป็นสูงสุดว่าเป็น “ผู้สอน” เช่น

กาญจนา เกียรติประวัคิ (2524 : 46) มีความเห็นว่า การนำหลักสูตรไปใช้ให้สำเร็จได้นั้นจะต้องมีครูดี ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ประการ คือ

1. มีความรู้ดี
2. มีคุณธรรมดี

3. มีมนุษยสัมพันธ์ดี

4. สอนดี รับใช้และพัฒนาสังคมได้

พรพิมล พงศ์สุวรรณและอนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ (2534 : 39) มีความ เห็นว่า ครู ที่ดีต้องมีลักษณะ 10 ประการ คือ

1. ครูต้องมีความกระตือรือร้น

2. ครูต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. ครูควรมีจังหวะขั้นตอนในการสอนดี

4. ครูควรเป็นผู้ที่มีความทำทนาย

5. ครูเป็นผู้ให้กำลังใจนักเรียน

6. ครูควรให้ความสนใจนักเรียน

7. ครูควรมีความรู้ทางไวยากรณ์เป็นอย่างดี

8. ครูควรใช้เวลาหลังเลิกเรียนเพียง 5 นาที เพื่อตรวจสอบงานบางสิ่ง

บางอย่างที่นักเรียนทำด้วยตนเอง

9. ครูควรปฏิบัติกับนักเรียนในฐานะเป็นคนคนหนึ่งที่มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

10. ครูควรเป็นคนที่เกี่ยวข้องอารมณ์ความรู้สึกได้เป็นอย่างดี

พระธรรมปิฎก (2542 : 1317) ความรู้ความสามารถของครู โดยทั่วไปแล้ว ควร มีพระปัญญาคุณเกี่ยวกับงานสอน 10 ประการ ดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา และขอบเขตของกฎเกณฑ์และหลักการ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและที่นำมาใช้ในการสอนอย่างชัดเจน ตลอดจนรู้ขีดขั้นความสามารถของ บุคคลที่มีพัฒนาการอยู่ในระดับต่างๆ

2. มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์เป็นอย่างดี

3. รู้วิธีการและกลวิธีปฏิบัติต่างๆ ที่จะนำเข้าสู่เป้าหมายที่ต้องการ

4. มีความรู้ในวิชา สรีรวิทยาและจิตวิทยาอย่างน้อยให้ทราบองค์ประกอบ ต่างๆ และการปฏิบัติหน้าที่ขององค์ประกอบเหล่านั้นในกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล และถ้า เป็นไปได้ควรมีความรู้ทั่วไปอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในทางวิทยาศาสตร์เพื่อรู้จักสภาวะของ สิ่งทั้งหลาย และมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อสิ่งเหล่านั้น อันจะเป็นเครื่องเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการ สอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

5. รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความโน้มเอียงแนวความสนใจและความถนัดโดยธรรมชาติ
6. รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านระดับสติปัญญา ความสามารถ พัฒนาการด้านต่างๆ และความพร้อมที่จะเรียนรู้
7. รู้ปัจจัยต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคถ่วงหรืออุปสรรคเพิ่มพูนผลสำเร็จของการเรียนรู้ และการฝึกอบรมในระดับต่างๆ กับรู้จักใช้เทคนิคต่างๆ เข้าแก้ไขหรือส่งเสริม นำการเรียนรู้และการฝึกอบรมให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดี
8. รู้ประวัติพื้นเพเดิมและประสบการณ์ในอดีตของผู้เรียน
9. พิจารณาสังเกตผู้เรียน ในขณะที่เขามีบทบาทอยู่ในชีวิตจริงในกลุ่มชนหรือสังคม สามารถรู้เท่าทันและเข้าใจพฤติกรรมต่างๆ ที่เขาแสดงออกในขณะนั้นๆ ว่าเป็นผู้มีปัญหาหรือไม่อย่างไร มองเห็นสาเหตุแห่งปัญหานั้น และพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือแก้ไขได้ทันที
10. รู้จัก เข้าใจ แจ่มแจ้ง และแน่ใจว่าผลสัมฤทธิ์ที่เป็นจุดหมายนั้นคืออะไร เป็นอย่างไร และตนเองสามารถกระทำผลสัมฤทธิ์นั้นให้เกิดขึ้นได้จริงด้วย

ลักษณะของครูที่มีความรู้ความสามารถหรือครูเก่งจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญและสามารถปฏิบัติได้ในเรื่องปัจจัยความเป็นครู (Teacher Ware) ปัจจัย เทคโนโลยี (Techno Ware) และปัจจัยให้บริการ (Service Ware) ดังนี้

1. ด้านการทำงาน ประกอบด้วย

1.1 มีความรู้ในวิชาชีพครู พฤติกรรมหลัก ได้แก่

- 1.1.1 รู้และเข้าใจในหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
- 1.1.2 รู้และเข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียน
- 1.1.3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้

1.2 มีความสามารถปฏิบัติงานหน้าที่ครู พฤติกรรมหลัก ได้แก่

- 1.2.1 บริการด้านกิจการนักเรียนได้
- 1.2.2 ทำงานด้านธุรการได้

2. ด้านความมุ่งมั่นพัฒนา ประกอบด้วย

2.1 มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ พฤติกรรมหลัก ได้แก่

- 2.1.1 รู้จักประเมิน และปรับปรุงตนเอง
- 2.1.2 สนใจใฝ่รู้

2.2 มีการพัฒนาโรงเรียนทุกด้านให้ก้าวหน้า พฤติกรรมหลัก ได้แก่

2.2.1 ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน

2.3 มีการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น พหุติกรรมหลัก ได้แก่

2.3.1 บำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน

2.3.2 การให้ความร่วมมือกับชุมชน

3. ด้านความรอบรู้ ประกอบด้วย

3.1 มีความรอบรู้สถานการณ์บ้านเมือง และความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง พหุติกรรมหลัก ได้แก่

3.1.1 สนใจสถานการณ์บ้านเมืองปัจจุบัน

3.1.2 สนใจความเปลี่ยนแปลงสังคมในชุมชน

3.2 มีความรู้เป็นผู้นำทางวิชาการที่สามารถ “อ่านคนออก บอกคนได้ ใช้คนเป็น และเห็นอนาคต” พหุติกรรมหลัก ได้แก่

3.2.1 เป็นผู้นำทางวิชาการในโรงเรียน

3.2.2 เป็นผู้นำทางวิชาการในชุมชน

3.3 มีการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล พหุติกรรมหลัก ได้แก่

3.3.1 มีหลักในการคิดแก้ปัญหา

3.3.2 มีฐานในการคิดแก้ปัญหา

3.3.3 มีวิธีคิดแก้ปัญหา

สมพร ไชยะ (2544 : 103) ความรู้ความสามารถของครูอาชีวศึกษาจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะกระบวนการเรียนรู้มีหลากหลายวิธี ทุกคนควรแสวงหากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเรื่องราวที่จะเรียนรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กระบวนการเรียนรู้ใช้หลักทั่วไปและกระบวนการเรียนรู้เฉพาะ ครูต้องยึดมาตรฐานหลักสูตรวิเคราะห์เนื้อหาให้สอดคล้องกับผู้เรียน เพื่อนำไปสู่คุณภาพการเรียนรู้ตามมาตรฐานหลักสูตร และสอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรมของชุมชน ครูต้องมีความรู้ถูกต้อง ชัดเจน ลุ่มลึก ในวิชาที่สอนเป็นพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

สมพร ไชยะ. (2544 : 105-106) ครูอาชีวศึกษาตามความเห็นขององค์การแรงงานสากล (International Labour Organization : ILO) ควรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในเรื่องต่อไปนี้

1. ต้องมีสมรรถนะในการพัฒนาให้ผู้จบการศึกษา มีวัฒนธรรม
อุตสาหกรรมอันประกอบด้วย

1.1 ความรู้ในอุตสาหกรรมสัมพันธ์

1.2 ธรรมชาติทางเทคโนโลยี

1.3 การจัดการในการทำงาน

1.4 วิธีการพัฒนาทักษะ

2. ต้องมีความเข้าใจว่าการพัฒนาคนเข้าสู่อาชีพ ประกอบไปด้วย
มิติที่นำมาใช้ในหน้าที่และมิตินอกเหนือหน้าที่ คือ กิจนิสัยในการทำงาน (Work Habit) และ
จริยธรรมในการทำงาน (Work Ethics) ที่สำคัญเช่น

2.1 ทักษะในการจัดการปฏิบัติการ

2.2 ทักษะสิ่งแวดล้อมทำงาน

2.3 ทักษะการเรียนรู้ในสถานที่ทำงาน

2.4 ทักษะการทำงานเป็นทีม

3. ต้องมีความเข้าใจว่าจำนวนอาชีพและเส้นแบ่งระหว่างอาชีพใน
อนาคตจะลดลง

4. เข้าใจและสนับสนุนธรรมชาติการเรียนรู้ ซึ่งต้องตื่นตัวอยู่เสมอ

5. สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรขององค์กร

6. สนับสนุนการพัฒนาการฝึกงานด้วยการทำงานจริง (On-the-
job-training) ร่วมกับองค์กรต่างๆ

7. จัดการเรียนรู้การสอน การฝึกให้เกิดความเสมอภาค เช่น จัด
การศึกษาโดยคำนึงถึงคนพิการ สตรี แรงงาน ที่ไร้การศึกษา แรงงานสูงอายุที่ไม่ได้รับการฝึก
อาชีพใหม่ เป็นต้น

8. ฝึกบุคลิกภาพสำหรับไปประกอบอาชีพอิสระและธุรกิจขนาด
ย่อม รวมทั้งผลิตบุคลากรให้กับธุรกิจเหล่านี้โดยตรง

โดยสรุป ครูผู้สอนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จะต้องเป็นผู้ที่
มีความรู้ ความสามารถในการสอน มีความจริงใจ มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้เรียน ตรงต่อเวลา
ในการสอน กระตือรือร้น เก็บอารมณ์ความรู้สึกได้ดี มีความน่าเชื่อถือ ต้องให้ความสำคัญ
ต่อกระบวนการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ อันนำมาซึ่งทักษะมากกว่าองค์ความรู้
เพราะองค์ความรู้ศึกษาได้ไม่ยากนัก เพราะผู้เรียนจะมีความรู้เดิมอยู่ส่วนหนึ่ง เมื่อรวมกับสิ่ง

พบเห็นใหม่ก็จะเป็นการสร้างความรู้ใหม่ ครูอาชีวศึกษาที่คิมนั้นต้องสอนให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ เพราะการเรียนรู้คือสิ่งที่ตกผลึกอยู่ในตัวผู้เรียน หลังจากได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ และ ในที่สุดผู้เรียนก็จะบรรลุผลตามหลักสูตร

4.2 กิจกรรมการเรียนการสอน

ในการเรียนการสอนย่อมมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่ กำหนดไว้ ผู้เรียนจะสามารถบรรลุผลสำเร็จตามหลักสูตรได้มากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับการจัด กิจกรรมการเรียนรู้เป็นสำคัญ โดยมีนักการศึกษาได้ให้ความเห็น ดังนี้

อำนาจ เถาตระกูล (2541 : 64) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนเป็นกระบวนการ เรียนรู้ของมนุษย์รูปแบบหนึ่ง ที่สืบทอดกันมายาวนาน เริ่มจากพ่อสอนลูก พี่สอนน้อง เครื่องมือสอนเครื่องญาติ กว้างขวางออกมาเรื่อยๆ จนกระทั่งพัฒนาตัวเองมาเป็นลำดับจนเกิด เป็นระบบการเรียนการสอนที่เป็นรูปแบบครูสอนศิษย์ สอนกันตัวต่อตัว สอนเป็นกลุ่ม โดยไม่มีชั้นเรียนที่แน่นอน หลักสูตร วิธีการสอน ที่ใช้ในการเรียนการสอนเป็นกระบวนการ จัดประสบการณ์การเรียนการสอนหรือประสบการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้และเปลี่ยนแปลง ตรงตามจุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้ มีกิจกรรมที่เริ่มตั้งแต่ง่ายไปยากให้เป็นเป็นลำดับ และผู้สอนจะต้องปฏิบัติได้จริง

วาณี ภูเสถว์ (2542 : 93) กล่าวถึง ความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการและสภาพการณ์ที่ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนปฏิบัติ เพื่อให้เกิด พฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 91) กล่าวถึง ความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง สภาพการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายหรือ จุดประสงค์การเรียนการสอนที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 3) ได้กล่าวถึง การจัด กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีไว้ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทาง ร่างกาย (Physical Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหว ร่างกาย เพื่อช่วยให้ประสาทการรับรู้ของผู้เรียนตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นการรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ หากผู้เรียนไม่มีความพร้อมในการรับรู้ แม้จะ มีการให้ความรู้ที่ดีๆ ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ซึ่งจะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่พบเสมอๆ คือ หาก

ผู้เรียนต้องนั่งนานๆ ไม่ซ้ำผู้เรียนอาจหลับหรือคิดไปเรื่องอื่นๆ ได้ การเคลื่อนไหวทางร่างกายมีส่วนช่วยให้ประสาทการรับรู้ตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับและเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี ดังนั้น กิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนจึงควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมกับวัยและระดับความสนใจของผู้เรียน

2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual Participation) คือ กิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา พยายามๆ ว่าเป็นกิจกรรมที่ทำทลายความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหว ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความจดจ่อในการคิด สมองที่จะคิด ซึ่งกิจกรรมจะมีลักษณะดังกล่าวได้ ก็จะต้องมีเรื่องให้ผู้เรียนคิด โดยเรื่องนั้นจะต้องไม่ง่ายและไม่ยากเกินไป สำหรับผู้เรียน เพราะถ้ายากเกินไปผู้เรียนก็ไม่จำเป็นต้องใช้ความคิดแต่ถ้ายากเกินไป ผู้เรียนก็จะเกิดความท้อถอยที่จะคิด ดังนั้น ครูจึงต้องหาประเด็นการคิดที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดหรือลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อาศัยรวมกันเป็นหมู่คณะ มนุษย์โดยทั่วไปจะต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสภาพแวดล้อมต่างๆ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งส่งผลถึงการเรียนรู้ด้านอื่นๆ ด้วย ดังนั้น กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีจึงควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วย

4. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional Participation) คือ กิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนั้นเกิดความหมายต่อตนเอง กิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียนนั้น มักเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและประสบการณ์และความจริงของผู้เรียน จะต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน โดยตรงหรือใกล้ตัวผู้เรียน

อำนาจ เถาตระกูล (2541 : 64-65) ยังกล่าวว่า ลักษณะของกิจกรรมการสอนได้จำแนกตามบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนที่อยู่ในชั้นเรียน คือ ผู้เรียนกับผู้สอนมี 3 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ กิจกรรมลักษณะนี้ผู้เรียนจะแสดงบทบาทในการเรียนการสอนมากกว่าครูผู้สอน เช่น การให้ผู้เรียนทดลองทำด้วยตนเอง

จัดสถานการณ์จำลองให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ การแสดงบทบาทสมมุติ หรือให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานจริง การจัดให้มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะ

2. กิจกรรมการสอนที่เน้นผู้สอนเป็นหลักสำคัญ หรือที่เรียกว่ากิจกรรมการสอนที่เน้นผู้สอนหรือครูเป็นศูนย์กลาง มีลักษณะที่ผู้สอนหรือครูจะแสดงบทบาทในการเรียนการสอนมากกว่าผู้เรียน เช่น การสาธิตให้ผู้เรียนดู การอธิบายเรื่องราวและการเล่าเรื่องการทำโจทย์ ตัวอย่างให้ผู้เรียนดูและคัดลอกตาม การบรรยายเนื้อหาเรื่องราวและการเล่าเรื่องการทำโจทย์ ตัวอย่างให้ผู้เรียนดูและคัดลอกตาม การบรรยายเนื้อหาเรื่องราวตลอดระยะเวลาที่มีการเรียนการสอน

3. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทั้งผู้เรียนและผู้สอน หรือบางครั้งเรียกว่า การเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม โดยทั้งผู้เรียนและผู้สอนแสดงบทบาทในกิจกรรมการเรียนการสอนเท่าๆ กัน เช่น การสอนโดยผู้สอนยกตัวอย่างหลายๆ ตัวอย่าง แล้วสรุปเข้าหาหลักการข้อเท็จจริง หรือทฤษฎีต่างๆ ซึ่งผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากส่วนย่อยๆ ไปสู่ส่วนใหญ่ๆ และผู้เรียนสังเกต ทดลองทำเอง คิดพิจารณา ทำการเปรียบเทียบ วิเคราะห์ จนถึงขั้นสามารถสรุปเป็นกฎเกณฑ์ร่วมกับครูผู้สอนได้อย่างถูกต้อง ยังมีกิจกรรมการสอนแบบอนุমান กิจกรรมการสอนแบบวิทยาศาสตร์

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 94-95) กล่าวถึง ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้างความรู้ด้วยตนเอง
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิด ทำ และแสดงออก เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างผลงาน
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือกลุ่มได้เรียนรู้จากกัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ความคิดและประสบการณ์แก่กันและกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้และปฏิบัติอย่างมีขั้นตอนและเป็นกระบวนการ
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลงานจากการปฏิบัติ
6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและเพื่อน
7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์

ชูศรี ดันพงษ์ (2545 : 4) กล่าวถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรื่อง การสอนแบบกระบวนการคิดกับกระบวนการทำงาน โดยมีแนวคิดหลักของการจัดการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดสื่อ หรือสถานการณ์ที่มีความหมายต่อผู้เรียนให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด คำนึงการใช้คำถาม แล้วกำหนดประเด็นให้ผู้เรียนอภิปราย และสรุปความคิดและความรู้ที่ได้นำเสนอเป็นแผนภูมิ (Graphic Organizer/Graphic Presentation) ตามรูปแบบของการบวนการคิด

2. กระตุ้นผู้เรียน นำความรู้ และความคิดที่ได้รับการเรียนรู้ไปใช้ในสภาพจริงการฝึกกระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการทำงาน เลือกทำโครงการตามความสนใจที่ฝึกให้ผู้เรียนรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และเลือกข้อมูล ตั้งกระทู้ข้อมูล และสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ

สรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ผู้สอนจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีต่างๆ มีการเคลื่อนไหวทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และเกิดปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ตรงกับเนื้อหาในการเรียนการสอนตามหลักสูตร กระตุ้นให้ผู้เรียน ได้ใช้ความคิด ได้อย่างเต็มที่เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความสนใจของผู้เรียน ทำทลายความคิดสติปัญญาของผู้เรียน และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจเนื้อหาและเกิดพัฒนาการไปในทางที่ดีและเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน

4.3 สื่อในการเรียนการสอน

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของสื่อในการเรียนการสอนเพื่อใช้ในหลักสูตรไว้ ดังนี้

วัฒนาพร ระบุบุทกซ์ (2542 : 117) กล่าวถึง ความหมายของสื่อการเรียนรู้ว่า สื่อการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่เป็นพาหะหรือสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนการสอน และตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้น หรือเร็วยิ่งขึ้น

สมปอง มากแจ้ง (2542 : 35) ให้ความหมายสื่อการสอนไว้ดังนี้ สื่อ (Media) คือตัวกลางที่ช่วยในการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ข่าวสาร ความรู้ เรื่องราว เหตุการณ์ แนวคิด สถานการณ์ ฯลฯ ที่ผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสาร ดังนั้น สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ช่วยในการนำความรู้จากครูไปยังนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียน ได้รับความรู้ตามวัตถุประสงค์ของครู โดยแบ่งสื่อการสอนออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. สื่อการสอนประเภทวัสดุ (Software) หมายถึง สื่อการสอนที่มีลักษณะเป็นตัวอุ้มหรือเก็บความรู้ มี 2 ลักษณะ คือ

1.1 วัสดุที่สามารถใช้หรือถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตัวมันเอง เช่น แผนที่ โลก รูปภาพ แผนภูมิ แผนสถิติ แผ่นภาพ ของจริง ของจำลอง ฯลฯ

1.2 วัสดุประเภทที่ให้หรือถ่ายทอดความรู้ไม่ได้ด้วยตัวเอง ต้องมี เครื่องมือ และอุปกรณ์อื่นๆ เข้าช่วย เช่น แผ่นเสียง ม้วนเทป फिल्मภาพยนตร์ แผ่นโปร่งใส แผ่น CD

2. สื่อประเภทอุปกรณ์ (Hardware) หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวผ่านที่ช่วยให้ ข้อมูลหรือข่าวสารที่อยู่ในวัสดุที่เป็นสื่อ สามารถนำออกมาใช้หรือเรียนรู้ เช่น เครื่องมือต่างๆ

3. สื่อการสอนประเภทวิธีการ (Techniques and Methods) คือ สื่อการสอน ที่มีลักษณะเป็นแนวคิดหรือรูปแบบขั้นตอนในการเรียนการสอน ซึ่งไม่มีลักษณะเป็นวัสดุและ อุปกรณ์ แต่ในลักษณะที่เป็นขั้นตอนหรือเทคนิค วิธีสอนที่ยุกยากหรือซับซ้อนนั้น อาจจะมีวัสดุ อุปกรณ์เข้ามาช่วยในการดำเนินการสอนมีประสิทธิภาพและรวดเร็วขึ้นได้ สื่อการสอนเป็น เทคนิคและวิธีการ เช่น การสอนทางไกล การสอนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปที่เรียนด้วยตนเอง การ สอนแบบศูนย์การเรียนรู้ การสอนด้วยบทเรียนโปรแกรม การสอนด้วยบทเรียน โมดูล

กรมวิชาการ (2545 : 1) ให้ความหมายไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน (Instructional Media) หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามที่บรรจุเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนและ ผู้เรียน ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้เนื้อหาหรือสาระนั้นๆ การเรียนการสอนที่ใช้สื่อการเรียนรู้อยู่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ทักษะ และประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่ภายในห้องเรียนหรือใน โรงเรียน ผู้สอนและผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากสื่อที่หลากหลาย สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ สรุปความหมายของสื่อการเรียนการสอนได้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ช่วยให้การถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอน จากแหล่งความรู้ต่างๆ ไปสู่ผู้เรียน และเป็น สิ่งที่ช่วยขยายให้เนื้อหาของบทเรียนให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาสาระของวิชาต่างๆ ได้ง่าย ขึ้น และบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนด

สมปอง มากแจ้ง (2542 : 40) กล่าวว่า สื่อเพื่อการเรียนรู้มีอยู่มากมายหลาย ประเภท ดังต่อไปนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือหรือเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่แสดงหรือ เรียบเรียงสาระความรู้ต่างๆ โดยใช้ตัวเขียนหรือตัวหนังสือเป็นสื่อในการแสดงความหมาย สื่อ สิ่งพิมพ์มีหลายชนิด เช่น เอกสาร หนังสือเรียน หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร บันทึกรายงาน ฯลฯ

2. สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นใช้ควบคุมกับเครื่องมือ โสตทัศนวัสดุหรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น แลบบันทึกรพร้อมเสียง (วีดิทัศน์) แลบบันทึกรเสียงภาพนิ่ง สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

3. สื่ออื่นๆ นอกจากสื่อ 2 ประเภทข้างต้น ได้แก่

3.1 บุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ที่สามารถถ่ายทอดสาระความรู้ แนวคิด และประสบการณ์ไปสู่บุคคลอื่น เช่น บุคลากรในท้องถิ่น แพทย์ ตำรวจ นักธุรกิจ เป็นต้น

3.2 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมตัวผู้เรียน เช่น พืชผัก ผลไม้ ปรากฏการณ์ ห้องปฏิบัติการ

3.3 กิจกรรม/กระบวนการ หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนกำหนดขึ้นเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ ใช้ในการฝึกทักษะซึ่งต้องใช้กระบวนการคิด การปฏิบัติ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ของผู้เรียน

3.4 วัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนรู้ เช่น หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ รวมถึงสื่อประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานต่างๆ

สรุปได้ว่า สื่อในการเรียนการสอน เป็นวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีหรือการนำบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาใช้ร่วมกับการเรียนการสอน ซึ่งเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เกิดการพัฒนาทักษะกระบวนการคิด และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้

4.4 การฝึกงาน

ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) ให้สำเร็จ การฝึกงานมีความสำคัญมาก เพื่อให้นำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้

จิต เอียดสังข์ (2535 : 80) กล่าวว่า ในขณะที่ทำการเรียนการสอนครูควร ส่งเสริม ชี้นำแนวทางแก้ไขปัญหา เมื่อเผชิญหน้ากับปัญหาภายนอกก็จะสามารถแก้ไขปัญหาเองได้ นอกจากการเตรียมความรู้ทางด้านวิชาการแล้ว ครูผู้สอนจะต้องอบรม เสริมสร้างให้นักเรียนมีคุณลักษณะ 5 ประการเสียก่อน คือ

1. รักงาน ครูผู้สอนต้องใช้จิตวิทยาในการถ่ายทอดความรู้ และเอาใจใส่ผู้เรียนอย่างแท้จริง ผู้เรียนจะพึงพอใจในงานหรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและทำงานนั้นอย่างสุดความสามารถและได้ผลดี การวางแนวทางให้ผู้เรียนทำงานอย่างมีจุดหมายปลายทางจะเป็นพลังขั้นต้นที่นำไปสู่ความสำเร็จ ความรักและความพอใจในงาน ที่จะกระตุ้นผู้เรียนให้ขวนขวาย กระตือรือร้นและศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

2. มีความพยายาม ครูจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ให้มีความอดสาหัส ไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากและทุกสิ่งทีมอบหมายแก่นักเรียน ไม่ว่าจะยากหรือง่าย สะอาดหรือสกปรก หรือใช้เวลานานเพียงใด นักเรียนก็จะทำงานสำเร็จ ไม่หือถอย ซึ่งการทำงานได้ทุกอย่างก็จะช่วยให้นักเรียนขำนาญยิ่งขึ้น

3. มีความเอาใจใส่ ครูผู้สอนต้องเอาใจใส่การทำงาน ขึ้นตอนใดทำผิดต้องท้วงติงและแก้ไขจนทำได้ถูกต้อง นักเรียนจะมีความสนใจและจะรู้จริงทำจริง ไม่ทำไปวันหนึ่งๆ โดยไม่ใช้ความสังเกตหรือจดจำวิธีการใดๆเลย ความเพิกเฉยทำบ้างไม่ทำบ้างจะหมดไป

4. มีความสังเกต ครูต้องฝึกนักเรียนให้เป็นคนช่างสังเกตในสิ่งที่พบเห็น อยู่เสมอ จะต้องฝึกให้นักเรียนพยายามสังเกตเทคนิคการทำงานแต่ละขั้นตอนให้ได้

5. รู้จักจดจำ การสอนให้นักเรียนมีความรู้ในการปฏิบัติงานอย่างสมบูรณ์นั้นนอกจากสังเกตแล้ว ควรแนะนำให้มีการจำและจดควบคู่กันไปด้วย และควรเน้นเหตุและผลในการปฏิบัติงานนั้นๆ เช่น เมื่อปฏิบัติงานอะไรต้องให้รู้คุณสมบัติและส่วนประกอบของงานชิ้นนั้นและชี้แนะให้ทราบว่าจะต้องนำสิ่งอื่นมาทดแทนได้หรือไม่ วิธีการทำ ถ้าไม่ทำตามตำราจะทำวิธีอื่นใดได้บ้าง เมื่อสอนให้รู้จักเหตุและผลแล้วต้องจำและจดไปด้วย การจดแต่ไม่จำก็ยากที่จะทำได้ถูกต้อง

สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา (2548 : 21) กล่าวถึงระเบียบว่าด้วยการฝึกงานว่า

1. นักศึกษาที่ออกฝึกงานในสถานประกอบการและสถานที่ต่างๆจะต้องไปปฏิบัติตามกำหนดเวลาของสถานทีนั้นและกลับเมื่อหมดเวลาแล้วทุกวัน ขอให้ลงเวลาไปและกลับตามระเบียบของสถานฝึกงานนั้นๆ ถ้าในเวลาการไปฝึกงานรวมกับเวลาเรียนปกติไม่ถึง 80% ของเวลาเรียนทั้งหมดจะไม่มีสิทธิ์สอบไล่ตามระเบียบว่าด้วยการวัดผล

2. ในกรณีที่นักศึกษาป่วยหรือมีกิจธุระจำเป็น ไปฝึกงานไม่ได้ ให้ยื่นใบลาแก่หัวหน้าผู้รับผิดชอบในการฝึกงานของคนตามระเบียบของสถานที่ฝึกงานนั้นโดยตรง แต่หากต้องหยุดครั้งหนึ่งเกิน 1 วัน ให้แจ้งแก่หัวหน้าแผนกวิชาทราบอีกทางหนึ่งด้วย

3. นักศึกษาต้องปฏิบัติงานด้วยความอดทนตามคำสั่งของผู้รับผิดชอบในการฝึกงาน จะต้องปฏิบัติงานให้เสร็จทันเวลาและตามความมุ่งหมายของผู้ส่งทุกประการ
4. นักศึกษาจะต้องให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีแก่ผู้ร่วมงานและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี
5. นักศึกษาต้องประพฤติ ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของสถานฝึกงาน เชื้อฟังและอยู่ในความดูแลของหัวหน้าผู้รับผิดชอบในการฝึกงานตลอดจนผู้บังคับบัญชาชั้นสูงขึ้นไป
6. ในกรณีที่มีเวลาว่างขอให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้วยการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอตามหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ปวช. ข้อ 3 ที่ระบุไว้ เพื่อให้กรมอาชีวศึกษาระบบทวิภาค โดยฝึกงานให้มีทักษะในวิชาชีพจนสามารถผลิตได้จำหน่ายได้ บริการได้และบริโภคได้ตามความหลากหลายของอาชีพ ตามเนื้อหาวิชา ตามเวลาฝึก ตามวุฒิภาวะและตามสภาพท้องถิ่นที่แตกต่างกัน

และยังกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบของนักศึกษาฝึกงานว่า

1. ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษา ว่าด้วยการฝึกงานอย่างเคร่งครัด เข้ารับการฝึกงานสม่ำเสมอและปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ
2. เข้ารับการฝึกอย่างสม่ำเสมอและปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าด้วยความตั้งใจ
3. รักษาความลับของสถานประกอบการอย่างเคร่งครัด
4. ยอมรับคำแนะนำ ว่ากล่าว ตักเตือนจากผู้ควบคุมการฝึกงานจากอาจารย์นิเทศการฝึกงานด้วยความเต็มใจ
5. จดบันทึกการทำงานประจำวัน เพื่อเสนอต่อผู้ควบคุมการฝึกงานตรวจและให้ความเห็นตามระยะเวลาที่กำหนด

สรุปได้ว่า การฝึกงานมีความสำคัญสำหรับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โดยเป็นการปฏิบัติงานในสถานประกอบการ ตามที่สถานศึกษากำหนดให้ปฏิบัติ ภายใต้การนิเทศ การกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบ และมีกระบวนการปฏิบัติ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการสังเกต เอาใจใส่ พยายาม มีความรับผิดชอบ ต่องานอันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะ มีประสบการณ์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ที่จะพบในอนาคตการทำงานอย่างแท้จริง

4.5 การวัดและประเมินผลการเรียน

มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของ “การวัดผล” (Measurement) ดังนี้

กังวล เทียนกัณฑ์เทศน์ (2540 : 15) กล่าวถึงความหมายของการวัดผลว่า การวัดผล หมายถึง การดำเนินการอย่างมีวิธีการเพื่อให้ทราบถึงปริมาณทางด้านคุณภาพของสิ่งของหรือบุคคลและอธิบายในรูปเดิมของปริมาณ โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสิ่งที่จะวัดและตามวัตถุประสงค์ของการวัดเพียงอย่างเดียว เช่น คะแนนสอบ แต่โดยทั่วไปจะเป็นการรวบรวมการวัดหลายๆ ทางโดยอาศัยข้อมูล

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 124) กล่าวถึง ความหมายของการวัดผลว่า การวัดผล หมายถึง เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมทางด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ เปลี่ยนไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ โดยใช้เครื่องมือต่างๆ เป็นตัวสำรวจ การเลือกใช้เครื่องมือทดสอบชนิดใดนั้น ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน ผลที่ได้จากการวัดผลจะเป็นเชิงปริมาณ เช่น เป็นคะแนนหรือเป็นคำร้อยละ ซึ่งยังไม่สามารถตัดสินได้ว่าผู้เรียนมีคุณภาพเป็นอย่างไรจนกว่าจะมีการประเมินผล การวัดประเมินผล จัดเป็นกิจกรรมสำคัญที่สอดแทรกอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่ก่อนการเรียนการสอนจะเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ระหว่างการเรียนการสอนจะเป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงผลการเรียนและเพื่อให้ผู้เรียนทราบผลการเรียนของตนเป็นระยะๆ เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา/ภาคเรียนจะเป็นการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนเพื่อตรวจสอบให้แน่ชัดว่า ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

สมบุญ ชาติพงศ์ (2543 : 485) กล่าวถึง ความหมายของการวัดผลว่า การวัดผล หมายถึง การกำหนดสิ่งที่มีความหมายแทนคุณลักษณะ คุณภาพ ของสิ่งที่ต้องการวัด โดยสิ่งที่กำหนดให้ นั้นอาจอยู่ในรูปของภาษา ตัวเลข สัญลักษณ์ก็ได้ และต้องใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้สิ่งที่เป็นผลของการวัดที่สอดคล้องกับลักษณะที่ต้องการวัด

กังวล เทียนกัณฑ์เทศน์ (2540 : 16) กล่าวถึง ความหมายของการประเมินผลว่า การประเมินผล หมายถึง การตัดสินหรือลงความเห็นใดๆ จากการวัด วิเคราะห์ผลที่วัดได้หรือหลักฐานอื่นๆ ประกอบการลงความเห็น

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 124) กล่าวถึง ความหมายของการประเมินผลว่า การประเมินผล หมายถึง การตัดสินว่าผู้เรียนมีคุณภาพอย่างไร เมื่อนำคะแนนที่ได้จากการวัดผลมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ภัทรา นิคมานนท์ (2543 : 12) กล่าวถึง ความหมายของการประเมินผลว่า การประเมินผล หมายถึง การนำเอาข้อมูลที่ได้จากการวัดทั้งหลาย มาใช้ในการตัดสิน โดยการหาข้อสรุปตัดสินประเมินค่า หรือตีราคาโดยเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่นๆ หรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้

สมบูรณ์ ชิตพงษ์ (2543 : 486) กล่าวถึง ความหมายของการประเมินผลว่า การประเมินผล หมายถึง การตัดสินว่าผู้เรียนมีคุณภาพอย่างไร เมื่อนำคะแนนที่ได้จากการวัดผลมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

วีรพันธ์ สิทธิพงศ์ (2544 : 459) กล่าวว่าความคาดหวังจากการเรียนอาชีวศึกษา ของครูผู้สอนก็เหมือนกับการคาดหวังการเรียนวิชาอื่นๆ คือ ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถอันเป็นทักษะทางสมองที่จะต้องทำความรู้จักและเข้าใจกฎเกณฑ์ หลักการทฤษฎี ทางเทคโนโลยี จนถึงขั้นคิดอ่านนำไปประยุกต์เป็นเครื่องมือ อุปกรณ์ที่สามารถนำมาใช้ ประโยชน์ได้ในการที่จะฝึกให้ผู้เรียน ไปถึงขั้นการประยุกต์ความรู้ก็จะมี การฝึกทักษะนักศึกษา ทั้งการฝึกทางด้านพื้นฐานและการฝึกปฏิบัติงานจริงตามสภาพของสถานประกอบการ นอกจากนี้การที่จะให้ผู้จบอาชีวศึกษาสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และใช้ชีวิตอยู่ในสังคม อย่างมีความสุข ทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาทางด้านเจตพิสัย เพื่อให้มีพฤติกรรมมาร แสดงออกในสิ่งที่สังคมยอมรับและยึดถือคุณค่าต่างๆ อันเป็นมาตรฐานของสังคม

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การวัดและประเมินผล การเรียน เป็นการใช้เครื่องมือ วิธีการ กระบวนการตัดสินคุณค่าของผู้เรียนเปรียบเทียบกับเกณฑ์ มาตรฐาน และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ เป็นวิธีการที่จะทำให้ทราบปริมาณ และคุณภาพ ดังนั้นการวัดและการประเมินผล การเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ประเมินผู้เรียน ให้เป็นไปตามหลักสูตรที่กำหนด แล้วตัดสินออกมาว่า สูงหรือต่ำกว่าเกณฑ์ เก่ง ปานกลาง หรือ อ่อน โดยหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ให้ความสำคัญกับการประเมินผล ภาควิชาปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี และวัดทักษะการปฏิบัติงานเทียบเกณฑ์มาตรฐานในอาชีพนั้นๆ

5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

5.1 ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้น

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow Hierarchy of Needs Theory) (Maslow, 1954 ; อ้างถึงใน เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2538 :121) ได้กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการและความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด ความต้องการใดที่ได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอื่นจะเข้ามาแทนที่ ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่ใช่สิ่งจูงใจอีกต่อไป ส่วนความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจะยังเป็นสิ่งจูงใจอยู่และเมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนองต่อไป มาสโลว์ ได้ลำดับความต้องการของมนุษย์ จากระดับต่ำไประดับสูงได้ 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น ความต้องการอาหาร อากาศ น้ำ ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

ขั้นที่ 2 ความต้องการทางด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) ได้แก่ เมื่อได้รับการตอบสนองทางร่างกายแล้ว ขั้นต่อไปคือ ความต้องการความปลอดภัยต่าง ๆ ได้แก่ ความมั่นคงในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ หรือ การทำงาน เป็นความต้องการทุกอย่างที่จะทำให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตที่เกิดขึ้นกับร่างกาย ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ

ขั้นที่ 3 ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) เป็นความต้องการขั้นที่ 3 เมื่อความต้องการในขั้นที่ 1 และ 2 ได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จะมีความต้องการสังคม ต้องการเพื่อน ต้องการความรัก ความเป็นมิตรจากบุคคลอื่น ๆ

ขั้นที่ 4 ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม (Esteem Needs) เป็นความต้องการในเรื่องความรู้ ความสามารถ รวมทั้งได้รับการยกย่องสรรเสริญจากบุคคลอื่นเกี่ยวกับความมั่นใจในตนเอง

ขั้นที่ 5 ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization Needs) เมื่อความต้องการพื้นฐานขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 4 ได้รับการตอบสนองแล้ว ในขั้นนี้เป็น ความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ คืออยากให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความต้องการของตน

มาสโลว์ มีข้อสังเกตเกี่ยวกับความต้องการของคนที่มีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมว่าจะประกอบไปด้วยหลัก 2 ประการ คือ

1. หลักการแห่งความขาดตกบกพร่อง (The Deficit Principles) ความขาดตกบกพร่องในชีวิตประจำวันของคนที่ได้รับอยู่เสมอ จะทำให้ความต้องการที่เป็นความพอใจของคนไม่เป็นตัวจูงใจให้เกิดพฤติกรรมในด้านนั้นอีกต่อไป คนเหล่านี้กลับจะเกิดความพึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ยอมรับและพอใจในความขาดแคลนต่าง ๆ ในชีวิต โดยถือเป็นเรื่องธรรมดา

2. หลักการแห่งความก้าวหน้า (The Progression Principles) กล่าวคือ ลำดับขั้นความต้องการทั้ง 5 ระดับ จะเป็นไปตามลำดับที่กำหนดไว้จากระดับต่ำไปหาระดับสูง และความต้องการของคนในแต่ละระดับจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ความต้องการของระดับต่ำกว่าได้รับการตอบสนองจนเกิดความพึงพอใจ

จากทฤษฎีที่ศึกษาสรุปได้ว่า ความต้องการของมนุษย์มีความต้องการไม่เท่าเทียมกันในแต่ละคน แต่ในทุกๆคนจะมีลำดับขั้นของความต้อการขั้นพื้นฐานที่เหมือนกันคือ เริ่มต้นจากความต้อการทางร่างกายซึ่งเกี่ยวข้องกับปัจจัยสี่ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย เพื่อความอยู่รอดของชีวิต เมื่อได้รับสนองตอบความต้อการดังกล่าวแล้ว จึงจะมีความต้อการในลำดับขั้นต่อไปเพราะฉะนั้นการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความพึงพอใจนั้น จะต้องสนองตอบตามลำดับขั้นของความต้อการและเมื่อได้รับการสนองตอบสิ่งที่ตนเองต้อการแล้วก็ไม่สามารถจูงใจในสิ่งเหล่านั้นได้อีก ก็จะต้องสร้างแรงจูงใจในลำดับขั้นของความต้อการในขั้นต่อไป โดยนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำความเข้าใจในความต้อการของนักเรียนว่า จะมีความต้อการที่แตกต่างกันในเรื่องการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของโรงเรียน แล้วแต่ความรู้สึกของแต่ละบุคคลว่า จะรู้สึกได้ว่าตนเองนั้นได้รับการสนองตอบมากน้อยเพียงใด และยังมีแรงจูงใจที่ต้อการให้มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองในลำดับขั้นต่อไปอย่างไร

5.2 ทฤษฎีความคาดหวัง

5.2.1 ความหมาย

ได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของความคาดหวัง (Expectation) ไว้หลายทรรศนะต่างกััน ดังนี้

เมอร์เรย์ (Murray. 1962 : 416) ได้อธิบายความคาดหวังว่า หมายถึง ระดับผลงานที่บุคคลกำหนดหรือคาดหมายว่าจะทำได้

ฟังก์และเวกเนลส์ (Funk and Wagnalls. 1963 ; อ้างถึงใน ประเทือง สุงสุวรรณ. 2534 : 20) กล่าวถึงความคาดหวังต่อการกระทำหรือสถานการณ์ว่า เป็นความเชื่อมั่นที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดว่าน่าจะมี น่าจะเป็นอย่างที่เกิดขึ้น

เคลย์ (Clay. 1983 ; อ้างถึงใน ประเทือง สุงสุวรรณ. 2534 : 20) กล่าวถึงความคาดหวังต่อการกระทำหรือสถานการณ์ว่า เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงอนาคตที่ดี หรือเป็นความมุ่งหวังที่ดีงาม เป็นระดับหรือค่าความน่าจะเป็นของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มุ่งหวังไว้

นิวเฟลด์และกูราลนิก (Neufeld and Guralnik. 1989 ; อ้างถึงใน คัทเลีย ศิริภัทรากูร. 2541 : 24) ให้ความหมายว่า เป็นการค้นหาไปข้างหน้า คาดหมายทำก่อนผู้อื่น หรือล่วงหน้า อาจเป็นการค้นคว้าว่ากำลังจะมาถึง เหมาะสมหรือจำเป็น ได้รับการมองล่วงหน้าที่ตั้งตาอยู่ หรือความน่าจะเป็น

แนดเลอร์และลอว์เลอร์ (Nadler and Lawler. 1990 ; อ้างถึงใน คัทเลีย ศิริภัทรากูร. 2541 : 24) กล่าวว่า ลักษณะของแต่ละบุคคล เช่น ภูมิหลัง ประสบการณ์ การศึกษา การฝึกอบรม ทักษะและอายุ เป็นต้น มีผลทำให้บุคคลมีทัศนคติ ความต้องการ หรือความคาดหวังแตกต่างกัน ในขณะเดียวกัน สิ่งแวดล้อมของตน เช่น ลักษณะของผู้นำ ระบบการจ่ายค่าตอบแทน ก็มีผลต่อความคาดหวังของบุคคลด้วย

สูนีย์ ทิรดากร (2525 : 29) กล่าวว่า ความคาดหวังอาจเป็นการทำนายเหตุการณ์ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง การคาดหวังจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบางสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงๆ มักจะไม่ตรงกันเสมอไป

ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2540 : 103) ได้ให้คำจำกัดความของความคาดหวังว่า เป็นความรู้สึกรู้สึกของบุคคลต่อตนเองอย่างหนึ่งว่า ตนเองควรจะประพฤติปฏิบัติอย่างไรในสถานการณ์ต่างๆ หรือต่องานที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ ความคิดดังกล่าวรวมไปถึงการคิดถึงบุคคลอื่นด้วย

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ความคาดหวัง หมายถึง ผลลัพธ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ได้กำหนดหรือคาดการณ์เอาไว้ล่วงหน้าอย่างมีวิจารณญาณว่าสามารถเป็นไปได้ในระดับที่บุคคลพึงปรารถนาเพื่อให้ไปถึงเป้าหมาย โดยจะนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการวิจัยครั้งนี้ว่า นักเรียนแต่ละคนได้คาดการณ์เอาไว้ว่าในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

ของโรงเรียนเกษตรบริหารธุรกิจ จังหวัดหนองคายนั้น เป็นไปตามที่ตนเองได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้เพียงใด ซึ่งแต่ละบุคคลก็จะมีวิจารณ์ญาณในการพิจารณาถึงผลลัพธ์ที่ได้นั้นแตกต่างกันไป ตามภูมิหลัง ประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมของตนเอง

5.2.2 ทฤษฎีความคาดหวัง

ทฤษฎีความคาดหวังซึ่งเป็นที่น่าสนใจ มีดังนี้

1) ทฤษฎีความคาดหวัง ของ เคิร์ต เลวินและเอ็ดเวิร์ด โทลแมน (Kurt Lewin and Edward Tolman, 1951) ทฤษฎีนี้กล่าวไว้ว่า การที่บุคคลจะทำงานทุ่มเทมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ ระดับความเข้มข้นของความต้องการผลตอบแทนและความคาดหวังของบุคคลนั้นว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดที่จะได้รับการตอบสนองดังกล่าว ยกตัวอย่างเช่น นาย ก. มีความต้องการที่จะได้รับเงินเดือนขั้นพิเศษประจำปีด้วยการได้รับขั้นพิเศษนั้นมีคุณค่ากับตน และความคาดหวังไว้ถ้าตนเองได้ทุ่มเทในการทำงานอย่างเต็มที่โอกาสในการได้รับขั้นพิเศษก็จะสูง นาย ก. ก็จะพยายามทำงานในลักษณะที่ทุ่มเทมากขึ้น ในทำนองกลับกัน ถ้านาย ก. ทราบว่าปีนี้ไม่มีนโยบายให้ขั้นพิเศษ แม้ว่า นาย ก. จะมีความต้องการเพียงใดก็ไม่มีโอกาส นาย ก. ก็จะพยายามทุ่มเททำงานดังนี้ เป็นต้น (สำนักข่าวมุสลิมไทย, 2553 : 1)

2) ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม (Vroom's Expectancy theory) ในปี 1964 เป็นทฤษฎีที่มาจากสมมติฐานที่ว่า การจูงใจให้ทำงานเป็นการวัดความเชื่อถือที่มีความมั่นคงหรือเป็นความคาดหวังที่เชื่อถือของแต่ละบุคคล ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม แบ่งได้เป็น 3 ประการ คือ (อำนาจ แสงสว่าง, 2536 : 80-82)

ประการที่ 1 การจูงใจในการทำงานเป็นหลักการของแต่ละบุคคลที่คาดหวังว่า ถ้ามีการใช้ความอดุสาหะเพิ่มมากขึ้น จะเป็นผลให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้มากขึ้น ตามปกติแล้วบุคคลทุกคนมีความเชื่อว่า ถ้าพวกเขาทำงานขยันมากขึ้นก็จะได้รับผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างเช่น พนักงานขายมีความเชื่อว่าถ้าพวกเขาขายสินค้าได้ยอดขายต่ำ เขาก็จะต้องพยายามขายให้ได้ มิฉะนั้นก็จะเกิดผลกระทบต่อโอกาสที่เขาจะได้รับความสำเร็จในอนาคต ในทำนองเดียวกัน พนักงานที่ทำงานผลิต พนักงานที่ทำงานขยันมากขึ้นแต่ไม่ได้ผลตอบแทนที่ดีจะไม่มีผลผลิตเพิ่มขึ้น ทฤษฎีความคาดหวังเสนอแนะว่า แต่ละบุคคล

จะถูกใจให้ทำงานตามขอบข่ายที่เขามีความคาดหวังอยู่ในระดับสูง โดยการให้ความ
 อุตสาหะและหวังผลจากการทำงาน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน ถ้าหากเขาไม่มีความ
 เชื่อถือในกรณีดังกล่าวนี้ เขาก็จะมีความเบื่อหน่ายและจะทำงานแบบตามสบาย

ประการที่ 2 ทฤษฎีความคาดหวังชี้ให้เห็นว่า การจูงใจในการทำงานมี
 ความเชื่อมโยงใกล้ชิดต่อทรรศนะที่ว่า ประสิทธิภาพการทำงานที่ดีย่อมได้รับผลตอบแทนเป็น
 รางวัลหรือเป็นเครื่องมือในการทำงานที่ดี แต่ถ้าแต่ละบุคคลมีความเชื่อว่าประสิทธิภาพการ
 ทำงานที่ดีจะได้รับการยอมรับและได้รับผลตอบแทนเป็นรางวัลก็จะช่วยทำให้เขาเกิดแรงจูงใจ
 ในการทำงาน ในทางตรงกันข้ามถ้าแต่ละบุคคลมีความรู้สึกว่าการ ผลงานที่ดีเด่นไม่ได้รับการ
 เคารพหรือถูกมองข้ามไปก็จะทำให้แรงจูงใจในการทำงานของเขาต้องตกต่ำลงไปอย่างมา
 หรืออาจจะไม่มีปรากฏให้เห็นก็ได้

ประการที่ 3 คุณลักษณะของทฤษฎีความคาดหวังเป็นจุดศูนย์กลางของ
 ความมีคุณค่า กล่าวคือ คุณค่าของบุคคลที่แต่ละบุคคลยึดถือ โดยมีความเชื่อว่ารางวัลทั้งหลาย
 ของเขาจะได้รับมาจากการทำงานของเขา ซึ่งรางวัลจะมีคุณค่าสูงมาก ทำให้เกิดแรงจูงใจใน
 การทำงานสูงขึ้น อย่างไรก็ตามถ้าเขาขาดขาดศรัทธาความเชื่อในเรื่องดังกล่าว การจูงใจใน
 การทำงานก็จะลดต่ำลง สิ่งที่กำลังกล่าวมาแล้วก่อให้เกิดความสำนึกที่ดี จะทำให้แต่ละบุคคลขยัน
 ทำงานมากขึ้นเพื่อให้ได้ผลงานมากยิ่งขึ้น

ทฤษฎีความคาดหวังทั้ง 3 ประการ หมายความว่า การจูงใจที่อยู่ในระดับ
 ที่สูงขึ้น จะเป็นผลได้ก็ต่อเมื่อมีคุณค่าของบุคคล เครื่องมือและความคาดหวัง ล้วนแต่อยู่ใน
 ระดับที่สูงกว่าที่เขาเคยมีอยู่ในระดับต่ำทั้งหมด จากสมมติฐานทวิคูณของทฤษฎีความคาดหวัง
 ใช้ได้ ดังนี้ ถ้าครูทุกคนมีความคาดหวังเป็นศูนย์ ดังนั้นครูทุกคนจะมีการจูงใจในการทำงาน
 เป็นศูนย์เช่นกัน ถึงแม้ว่าครูคนหนึ่งจะมีความเชื่อว่า ความอุตสาหะในการทำงานของเขาจะ
 ก่อให้เกิดผลดีต่อประสิทธิภาพในการทำงาน เมื่อผลงานได้รับรางวัล แต่การจูงใจในการ
 ทำงานอาจเป็นศูนย์ก็ได้ถ้าคุณค่าของรางวัลที่ได้รับเป็นศูนย์หรือเป็นรางวัลที่ไม่มีราคาแม้แต่น้อย

3) แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวังของแบนดูร่า (Bandura. 1977 ;

อ้างถึงใน อนุชิต บัวพุด. 2546 : 85-86) กล่าวว่าบุคคลจะหลีกเลี่ยงการกระทำกิจกรรมที่ตน
 เชื่อว่าไม่มีความสามารถที่จะกระทำได้ และจะเลือกกระทำในสิ่งที่ตนคิดว่ามีความสามารถที่จะ
 กระทำได้เท่านั้น โดยแบนดูร่าได้เสนอว่า การที่มนุษย์เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์
 กับเหตุการณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลของการกระทำที่เกิดจากพฤติกรรมนั้น

จะนำไปสู่ความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์เอง กล่าวคือ เมื่อประสบเหตุการณ์หนึ่งมนุษย์ก็จะอาศัยประสบการณ์ของตนคาดหวังเกี่ยวกับอีกเหตุการณ์หนึ่งที่จะเกิดตามมาทำให้เกิดความดีใจ ความวิตกกังวลและความคาดหวังต่อเหตุการณ์ ซึ่งจะมีผลต่อการตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ ความคาดหวังซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมใดๆนั้นมี 2 ชนิด คือ

1. ความคาดหวังเกี่ยวกับผลของการกระทำ เป็นการคาดคะเนของบุคคลว่า พฤติกรรมนั้นจะนำไปสู่ผลการกระทำใด

2. ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถ เป็นการคาดคะเนความสามารถของบุคคลในการกระทำพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ผลของการกระทำตามที่คาดหวังไว้

องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตน มีดังนี้

1. ความสำเร็จในการทำงาน เป็นประสบการณ์ที่มีผลต่อความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลมากที่สุด เพราะความสำเร็จในการทำงานจะทำให้บุคคลมีความมั่นใจมากขึ้นและความมั่นใจนี้จะนำไปสู่ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถที่สูงขึ้น

2. การได้เห็นประสบการณ์ของผู้อื่น การสังเกตเห็นผู้อื่นได้รับความสำเร็จในการทำงานที่ยากไม่เกิดผลเสียตามมา จะเป็นตัวแบบที่บุคคลนำมาพิจารณาความสามารถของตน และทำให้เกิดความคาดหวังว่าตนก็สามารถทำงานนั้นได้ถ้าตั้งใจและพยายาม

3. การพุดช้กจุงจากผู้อื่น เป็นการรับเอาคำแนะนำของผู้อื่นมาเป็นข้อมูลในการพิจารณาความสามารถของตน ทำให้บุคคลมีความมั่นใจว่าตนมีความสามารถที่จะทำงานนั้นได้สำเร็จ

4. การตื่นตัวทางอารมณ์ บุคคลจะรับรู้ว่าคุณมีความตื่นเต้น วิตกกังวลหรือกลัวจากอาการกระตุ้นของร่างกายในสภาวะที่ร่างกายถูกกระตุ้นมากจะทำให้การทำงานไม่ได้ผลดี หากบุคคลรับรู้ว่าคุณมีความวิตกกังวลในระดับสูงก็จะคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถที่จะทำงานนั้นได้ในระดับต่ำ

ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนมี 3 มิติ คือ

1. มิติเกี่ยวกับปริมาณหรือระดับความคาดหวัง เป็นการคาดหวังของบุคคลว่าจะทำงานได้สำเร็จในระดับใด เมื่อถูกเสนองานที่มีระดับความยากแตกต่างกัน

2. มิติเกี่ยวกับการแผ่ขยาย ประสบการณ์บางอย่างจะช่วยให้บุคคลมีความคาดหวังว่าตนสามารถนำสิ่งที่รอบรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่นได้

3. มิติเกี่ยวกับความเข้มหรือความมั่นใจ หากบุคคลไม่มั่นใจในความสามารถของตน เมื่อประสบเหตุการณ์ที่ไม่เป็นไปตามที่คิดไว้ก็จะทำให้ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนลดลง แต่ในทางตรงกันข้ามหากมีความเข้มหรือความมั่นใจมาก บุคคลก็จะมุ่งมั่นพยายาม แม้จะประสบเหตุการณ์ไม่สอดคล้องกับสิ่งที่คาดหวังก็ตาม

จากทฤษฎีดังกล่าว สรุปได้ว่า ความคาดหวังของบุคคลเป็นการตั้งขึ้นเพื่อการตอบสนองต่อความต้องการ ดังนั้นความต้องการและความคาดหวังเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน เพราะถ้ามนุษย์เกิดความต้องการแล้ว ความคาดหวังก็จะตามมา แล้วจะกระทำพฤติกรรมไปสูเป้าหมาย อย่างไรก็ตามความต้องการของมนุษย์เมื่อได้รับการตอบสนองในระดับที่ตนต้องการแล้ว ก็จะมีการคาดหวังที่สูงขึ้นไปอีกตามลำดับ ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรก็เช่นกัน ผู้เรียนจะเกิดความคาดหวังต่อหลักสูตรที่ตนเองสมัครเข้าเรียน เมื่อได้รับการตอบสนองความคาดหวังด้วย ลักษณะของอาจารย์ที่สอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนรวมถึงการวัดและประเมินผลการเรียน จึงจะสามารถสรุปได้ว่าเป็นไปตามที่ได้คาดหวังไว้หรือไม่ อย่างไร

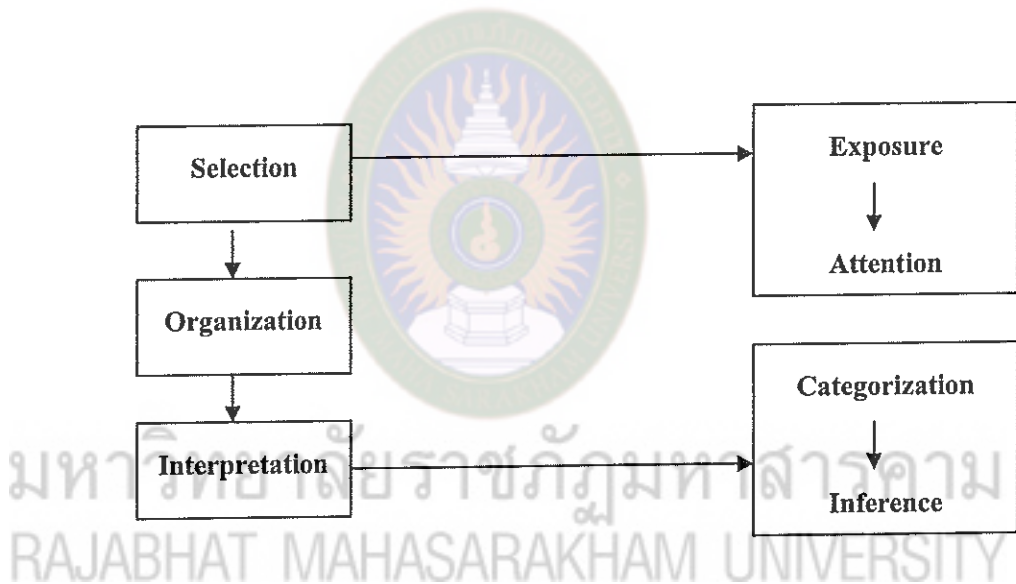
5.3 ทฤษฎีการรับรู้

5.3.1 ความหมายของการรับรู้

การรับรู้(Perception) เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ที่สำคัญของบุคคลเพราะมีความสามารถในการแปลความหมายของสภาพนั้นๆ ปัจจัยการรับรู้ประกอบด้วยประสาทสัมผัสและปัจจัยทางจิตคือ ความรู้เดิม ความต้องการ และเจตคติ มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการรับรู้ไว้ ดังนี้

แอสเซล (Assael. 1998 : 218) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ว่าเป็นกระบวนการของบุคคลในการเลือก (Select) ประมวล (Organize) และตีความ (Interpret) สิ่งเร้าจนเกิดเป็นภาพรวมของสิ่งนั้น ๆ การรับรู้ของแต่ละคนจึงแตกต่างกัน เนื่องจากการรับรู้ขึ้นอยู่กับความต้องการ ค่านิยม ความคาดหวังของบุคคลเป็นสำคัญ ดังนั้นแม้สถานการณ์ที่มีสิ่งเร้าเหมือนกันแต่แต่ละคนจะมีการรับรู้ที่แตกต่างกัน กระบวนการรับรู้มีองค์ประกอบของแอสเซล (Assael) มีรายละเอียดดังนี้

1. การเลือกรับรู้ (Perceptual Selection) เป็นกระบวนการแรกของการรับรู้ ผู้บริโภคมักจะเลือกดูสิ่งที่ตนสนใจ และสามารถตอบสนองความต้องการของตน โดยผู้บริโภคมักจะเลือกรับข่าวสารจากพื้นฐานทางจิตวิทยา (Psychological Set) เนื่องจากในวันหนึ่งๆ มีข่าวสารเข้ามามากมาย ผู้บริโภคไม่สามารถรับรู้ข่าวสารได้ทั้งหมด จึงจำเป็นต้องเลือกรับรู้ในสิ่งที่ตนสนใจ และสอดคล้องกับความต้องการ ซึ่งกระบวนการเลือกรับรู้ของผู้บริโภคมี 2 ขั้นตอน คือ 1) การเปิดรับ (Exposure) เกิดขึ้น เมื่อประสาทสัมผัสต่างๆ ของผู้บริโภคได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า ผู้บริโภคจะเปิดรับต่อสิ่งเร้าหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสนใจและความเกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าของผู้บริโภค 2) ความสนใจ (Attention) ผู้บริโภคจะเลือกรับรู้ในสิ่งที่ตนสนใจและสนองความต้องการของตนได้ หรืออย่างน้อยที่สุดก็เลือกในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของตน

แผนภาพที่ 1 แสดงแบบจำลองกระบวนการรับรู้

ที่มา : Assael , H. 1998 : 218

2. การเลือกประมวลข้อมูล (Perceptual Organization) เป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคจัดกลุ่มข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ จนเกิดเป็นภาพที่สมบูรณ์ โดยการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ของสินค้า ไม่ว่าจะเป็นโฆษณา ระดับราคาสินค้า ช่องทางการจัดจำหน่าย ลักษณะของตราสินค้า และอื่น ๆ จนเกิดเป็นภาพรวมของสินค้าในใจผู้บริโภค ซึ่งผู้บริโภคมักจะมีแนวโน้มในการรวบรวมสิ่งที่รับรู้เป็นภาพรวม

3. การเลือกตีความ (Perceptual Interpretation) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการรับรู้แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ 1) การเลือกตีความ โดยจัดเป็นประเภท (Categorization) ซึ่งช่วยให้ผู้บริโภครู้สึกเกิดความเข้าใจข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเป็นการจัดประเภทข่าวสารใหม่กับข่าวสารเดิมที่มีอยู่แล้ว 2) การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า 2 ตัว (Inference) เช่น การเลือกตีความระหว่างราคาและคุณภาพ โดยผู้บริโภคมักจะตีความว่าสินค้าราคาแพงมักจะมีคุณภาพดี เป็นต้น การตีความการรับรู้ของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกัน เนื่องจากผู้บริโภครู้จักและประมวลถึงเร้าบนพื้นฐานของความคิด ความเชื่อ และประสบการณ์ของตน

สิวารัตน์ ณ ปทุมและคณะ (2550 : 168) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การรับรู้ หมายถึง วิธีการที่บุคคลมองโลกที่อยู่รอบ ๆ ตัวของบุคคล ฉะนั้น บุคคล 2 คนอาจมีความคิดต่อตัวกระตุ้นอย่างเดียวกันภายใต้เงื่อนไขเดียวกันแต่บุคคลทั้ง 2 อาจมีวิธียอมรับตัวกระตุ้น (Recognize) เลือกสรร(Select) ประมวล (Organize) และตีความ (Interpret) เกี่ยวกับตัวกระตุ้นดังกล่าวไม่เหมือนกัน อย่างไรก็ตามยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานกระบวนการของบุคคลแต่ละคน เกี่ยวกับความต้องการ ค่านิยม การคาดหวังและปัจจัยอื่นๆ

เสรี วงษ์มณฑา (2540 : 79) ได้อธิบาย การรับรู้ (Perception) หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์เลือกที่จะรับรู้ สรุปการรับรู้ ตีความหมายการรับรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สัมผัสเพื่อที่จะสร้างภาพในสมอง ให้เป็นภาพที่มีความหมายและมีความกลมกลืน

อดุลย์ จาตุรงค์กุลและคณะ (2550 : 197) ได้อธิบายความหมายของการรับรู้หมายถึง การแปลความหมายข่าวสารคือผู้บริโภครู้จักเลือกและมุ่งไปที่ตัวกระตุ้น กระบวนการรับรู้จะถูกรวมตัวมุ่งไปที่การจัดรูปแบบ(Organizing) จัดรวมเป็นหมวดหมู่ เป็นจำพวก (Categorizing) และทำการแปลความหมายข่าวสารเข้ามาสู่ความนึกคิด สามารถกระทำได้โดยตัวบุคคลแต่ละรายและจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ ภายในระบบจิตวิทยาของบุคคลนั้น

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2539 : 123) ได้อธิบายความหมายของการรับรู้ หมายถึง กระบวนการซึ่งแต่ละบุคคลเลือกสรร จัดระเบียบและตีความสิ่งกระตุ้นออกเป็นภาพที่มีความหมายและเป็นภาพรวมขึ้นมา หรืออาจหมายถึง วิธีการที่เรามอง โลกที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา บุคคล 2 คน ซึ่งได้รับสิ่งกระตุ้นอย่างเดียวกัน เงื่อนไขอย่างเดียวกันแต่จะมีอิทธิพลแสดงอาการ รู้จัก การเลือก การจัดระเบียบและตีความหมาย เป็นกระบวนการของแต่ละบุคคลซึ่งขึ้นกับความจำเป็น(Needs) ค่านิยม(Values) และความคาดหวัง(Expectation) อิทธิพลซึ่งแต่ละตัวแปรเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับกระบวนการรับรู้

สรุปโดยรวม การรับรู้ คือกระบวนการทางจิตของมนุษย์ที่ได้สัมผัส จะสรุปตีความหมายกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สัมผัสเพื่อที่จะสร้างภาพในสมอง ซึ่งแต่ละคนจะมีระดับการรับรู้ที่แตกต่างกันซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจหรือสามารถประมวลเข้ากับประสบการณ์เดิมและแสดงออกทางพฤติกรรม จากการสัมผัส การมองเห็น การได้ยิน การได้รส ผ่านเซลล์ประสาทส่วนกลาง แล้วแปลความหมายเกิดการรับรู้ ทำให้บุคคลเกิดการรับรู้ที่แม่นยำมากขึ้น หากมีประสบการณ์และมีความรู้เดิมช่วยการตีความหมาย

5.3.2 องค์ประกอบใน การรับรู้ (Perception Component)

การจะมีกรรับรู้ขึ้นอยู่กับลักษณะข้อจำกัดและความสามารถที่มีไม่เหมือนกัน ฉะนั้นองค์ประกอบในการรับรู้จึงมีประเด็นดังต่อไปนี้(เสรี วงษ์มณฑา. 2540 : 83)

1) ระดับต่ำสุดที่บุคคลรับรู้ได้ (The Absolute Threshold) หมายถึงระดับต่ำสุดซึ่งแต่ละบุคคลสามารถสัมผัสกับความรูสึกได้ จุดนี้บุคคลจะสามารถป้องกันความแตกต่างระหว่างการรับรู้บางสิ่งและไม่รับรู้อะไรเลย ซึ่งก็คือระดับต่ำสุดที่ได้รับจากสิ่งกระตุ้น

2) ความแตกต่างต่ำสุดที่บุคคลจะเห็นได้ (The Differential Threshold) หมายถึง ความแตกต่างน้อยที่สุดที่จะทำให้บุคคลสามารถรับรู้ความแตกต่างได้เรียกย่อเป็นภาษาอังกฤษว่า J.N.D.(Just Noticeable Difference) โดยทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งกระตุ้น2 สิ่งได้อย่างชัดเจน

3) ระดับของการรับรู้ (Threshold of Awareness) แบ่งได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

3.1) ระดับต่ำสุดที่บุคคลสามารถรับรู้ได้ (Lower Threshold) คือ เป็นคนที่มีการรับรู้เรื่องต่างๆ ได้น้อยมาก

3.2) ระดับสูงสุดที่บุคคลสามารถรับรู้ได้ (Upper Threshold) คือ เป็นคนที่มีการรับรู้เรื่องต่างๆ ได้สูงมาก

3.3) ระดับความแตกต่างต่ำสุดที่บุคคลสามารถรับรู้ได้ (Difference Threshold) คือ เป็นคนที่รับรู้เรื่องต่างๆ แตกต่างจากผู้อื่น

4) การรับรู้ถึงตัวกระตุ้นโดยไม่รู้สีกตัว (Subliminal Perception) หมายถึง การรับรู้ที่ถูกกระตุ้นในระดับต่ำกว่าระดับของการรู้สีกตัว ด้วยเหตุนี้ทำให้เกิดรับรู้ถึงตัวกระตุ้นดังกล่าวให้เกิดการกระทำโดยไม่รู้สีกตัว จิตชั้นการรับรู้ต่ำสุดที่บุคคลจะรับรู้ได้ ถ้าต้องการให้การรับรู้นั้นมีประสิทธิภาพ ตัวกระตุ้นที่อ่อนแรงหรือสั้นเกินที่จะได้ยิน ได้เห็นอย่างรู้สีกตัว อาจรุนแรงพอที่จะเกิดการรับรู้ได้ในเซลล์ประสาท ซึ่งกระบวนการรับรู้ดังกล่าวนี้

เรียกว่าการรับรู้ถึงตัวกระตุ้น โดยไม่รู้สึกรู้สึ เพราะตัวกระตุ้นจะอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าขีดขั้นของการรับรู้ แม้ว่าจะไม่อยู่ที่ขีดขั้นการรับรู้ต่ำสุดที่จะรับรู้ได้ก็ตาม

จะเห็นได้ว่าการรับรู้ของบุคคลมีความแตกต่างกันถึงแม้จะมีสิ่งกระตุ้นสิ่งเดียวกัน ตามแต่ประสบการณ์ในอดีต และแรงจูงใจของบุคคล จึงทำให้การรับรู้ของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆแตกต่างกันไป และการตอบสนองต่อความรู้สึกที่เกิดขึ้นของบุคคลก็แตกต่างกัน มีผลทำให้พฤติกรรมแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ จะนำมาใช้ในการทำความเข้าใจว่า แม้จะเป็นการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของโรงเรียนเจมส์บริหารธุรกิจ จังหวัดหนองคายเหมือนกัน แต่ด้วยประสบการณ์และแรงจูงใจของนักเรียนแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน ก็จะทำให้มีการรับรู้ในระดับที่แตกต่างกันไปได้

5.4 ทฤษฎีการเรียนรู้

5.4.1 ความหมายของการเรียนรู้

การเรียนรู้จัดว่าเป็นการสร้างสรรค์ในสิ่งต่างๆที่ผู้เรียนจะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์รวมถึงบุคคลอื่นๆทั้งหมดที่จะได้รับผลกระทบในทุกวิถีทางจากพฤติกรรมของผู้เรียนอันเป็นผลจากการเรียนรู้นั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

ศิริโสภาคย์ บุรพเดชะ (2532 : 242 ; อ้างถึงใน มณี เหมทานนท์. 2542 : 260) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรเป็นผลมาจากการฝึกฝนหรือประสบการณ์การเรียนรู้

อำนาจ แสงสว่าง (2536 : 164) ให้ความหมายว่า การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงศักยภาพพฤติกรรมบางอย่างมีความสัมพันธ์ที่ถาวร เป็นผลเกิดจากประสบการณ์

ดำรงศักดิ์ ชัยสนิท และประสาน หอมพูน (2538 : 56 ; อ้างถึงใน มณี เหมทานนท์) ได้อธิบายไว้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้น โดยเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองบ่อยครั้งเข้าจนกลายเป็นพฤติกรรมที่ปรากฏขึ้นมาและลักษณะของการเรียนรู้นี้เป็นลักษณะที่เกิดจากประสบการณ์หรือการฝึกฝนอันเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาภายในร่างกายอย่างถาวร โดยมีสมองหรือประสาทสัมผัสของมนุษย์เป็นจักรกลที่สำคัญ สมองจะมีการสะสมประสบการณ์ต่างๆไว้ในร่องของสมอง เมื่อบุคคลเผชิญกับปัญหาหรือประสบการณ์ใดๆมนุษย์จะพยายามดึงเอาสิ่งเร้าที่ตนเก็บสะสมไว้ในร่องของสมองมาใช้ให้เป็นประโยชน์โดยวิธีการแสดงออกเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้นั่นเอง

มณี เหมทานนท์ (2542 : 259) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาทางสติปัญญาหรือความฉลาดของมนุษย์และจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยจะมีการประมวลความรู้ในสิ่งที่ตนได้เรียนรู้มาและนำสิ่งที่ได้นั้นมาปฏิบัติเพื่อให้ตนเองมีการพัฒนา

พัชนี นนทศักดิ์, ปิยะพันธ์ ปิงเมือง และสมศรี ศิริไหวประพันธ์ (2549 : 278) ให้ความหมายว่า การเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมการตอบสนองต่อสิ่งเร้าของมนุษย์อย่างหนึ่งเป็นผลลัพธ์จากการได้รับรู้โดยผ่านประสบการณ์การศึกษาและฝึกอบรม และพฤติกรรมดังกล่าวนี้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างถาวร

โดยสรุป การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม เป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าของมนุษย์อย่างถาวร ซึ่งเป็นผลจากการฝึกฝนหรือผลจากประสบการณ์

5.4.2 ทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นช่วงที่มีนักคิดและนักจิตวิทยาเกิดขึ้นจำนวนมาก และแนวคิดด้านการเรียนรู้มีความหลากหลายมากขึ้น รวมทั้งเริ่มมีลักษณะเป็น “วิทยาศาสตร์” มากขึ้น มีการทดลองตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันแนวคิดอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปทฤษฎีการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎีหลัก คือ

1) ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral Theories) ทฤษฎีในกลุ่มนี้ อธิบายว่าการเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ เป็นการสร้างความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า กับการตอบสนอง ทฤษฎีที่สำคัญในกลุ่มนี้ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้วางเงื่อนไขแบบคลาสสิก หรือแบบสิ่งเร้า และทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ

2) ทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitive Theories) ทฤษฎีในกลุ่มนี้อธิบายว่าการเรียนรู้เป็นผลของกระบวนการคิด ความเข้าใจ การรับรู้สิ่งเร้าที่มาจากกระตุ้น ผสมผสานกับประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของบุคคล ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งการผสมผสานระหว่างประสบการณ์ที่ได้รับในปัจจุบันกับประสบการณ์ในอดีต จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการทางปัญญาเข้ามามีอิทธิพลในการเรียนรู้ด้วย ทฤษฎีกลุ่มนี้จึงเน้นกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) มากกว่า การวางเงื่อนไข เพื่อให้เกิดพฤติกรรม ทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ปัญญาทางสังคม การเรียนรู้แบบการหยั่งรู้ เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันนักการศึกษาให้ความสนใจกับทฤษฎีการเรียนรู้ปัญญาทางสังคมของแบนดูรา (Bandura)

เป็นอย่างมาก

แบนดูรา (Bandura, 1993 : 117-118) มีความเชื่อว่า โดยส่วนมาก มนุษย์เรียนรู้โดยการสังเกตตัวแบบหรือการเลียนแบบ เนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกัน แบนดูราจึงให้ความสำคัญต่อการรู้คิด (Cognitive) ในการเรียนรู้จากการสังเกตและการเลียนแบบด้วย และ ต่อมาได้เปลี่ยนเรียกทฤษฎีของเขาว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการรู้คิดทางสังคม (Social Cognitive Learning) โดยมีหลักการว่า

1. มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้จากการสังเกตพฤติกรรมและผลจากการแสดงพฤติกรรมนั้นๆของคนอื่น
2. การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
3. ผลที่เกิดจากการแสดงพฤติกรรมมีบทบาทต่อการเรียนรู้
4. ปัญหามีบทบาทต่อการเรียนรู้

กระบวนการที่สำคัญในการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเรียนรู้โดยตัวแบบว่ามีทั้งหมด 4 อย่างคือ

1. ความใส่ใจ (Attention) การเรียนรู้ในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความสนใจและ เอาใจใส่ต่อตัวแบบและกิจกรรมของตัวแบบ เพราะจะทำให้สามารถเกิดแบบแผนในการเลียนแบบตัวแบบได้
2. กระบวนการจำ (Retention) ผู้สังเกตต้องบันทึกสิ่งที่สังเกต กิจกรรมหรือข้อมูลข่าวสาร ได้ ทั้งนี้เพื่อการนำกลับคืนมาและใช้ต่อไป ถ้าผู้สังเกตสามารถอธิบายการกระทำด้วยการสร้างภาพในใจหรือด้วยคำพูดการสามารถเลียนแบบพฤติกรรมได้ก็แม้เวลาผ่านไปนาน
3. กระบวนการเลียนแบบ (Reproduction) คือ การนำสิ่งที่บันทึกไว้ในความจำมาเป็น สิ่งชี้นำ ในการเลียนแบบตามพฤติกรรมของตัวแบบ พฤติกรรมที่แสดงออกไม่ใช่การลอกแบบอย่างตรงไปตรงมาแต่เป็นการเลียนแบบที่มีความรู้ความเข้าใจและความพร้อม ดังนั้น พฤติกรรมของแต่ละบุคคลอาจมีความแตกต่างกันไป แม้ว่าจะมาจากตัวแบบเดียวกัน บางคนอาจทำได้ดีกว่า ทำได้แย่กว่า หรือทำได้เท่าเทียมกันกับตัวแบบก็ได้
4. กระบวนการจูงใจ (Motivation) การจูงใจเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเลียนแบบ ผู้สังเกตจะเลียนแบบพฤติกรรมที่ให้ผลดีกับเขา เช่น ได้รับแรงเสริม รางวัล หรือคำชมเชย มากกว่าที่จะเลียนแบบสิ่งที่ให้โทษและมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมที่เขา

พอใจ มากกว่าพฤติกรรมที่เขาทำแล้วไม่สบายใจ ดังนั้นการรู้งใจและการเสริมแรงจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้มาก บันดูราได้แบ่งการเสริมแรงออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การเสริมแรงโดยตรง การเสริมแรงที่ได้รับอิทธิพลจากผู้อื่น และการเสริมแรงตนเอง ซึ่งเป็นการเสริมแรงที่สำคัญ เพราะจะเป็นตัวควบคุมการแสดงพฤติกรรมได้ดี การเสริมแรงในลักษณะนี้คือการสร้างความสำเร็จให้กับตนเองเพื่อใช้เป็นแรงจูงใจในการทำพฤติกรรมต่างๆ

ผลที่ได้รับจากการเรียนรู้ ได้แก่

1. ทำให้เกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ เช่น ดูตัวอย่าง การเดินร่ำ แล้วสามารถกระทำตามได้ หรือตัวอย่างทักษะต่าง ๆ เช่น การปฏิบัติงานในห้องทดลอง การดูตัวแบบ ที่ดีจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
 2. เป็นตัวกระตุ้นพฤติกรรม ที่สามารถกระทำได้แล้ว เช่น ทักษะการพูด ถ้าได้ดูตัวอย่างบุคคลที่พูดเก่งก็จะทำให้มีความสามารถในการเรื่องการพูดได้ดีด้วย
 3. การเพิ่มหรือลดการไตร่ตรองในการแสดงพฤติกรรม พฤติกรรมที่ไม่ดีบางอย่างถ้าตัวแบบซึ่งเป็นผู้ที่เด่นหรือบุคคลที่สำคัญเป็นผู้กระทำ จะทำให้เกิดการทำตามอย่าง
 4. การดึงความสนใจต่อสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ เพราะโดยปกติแล้ว การสังเกตผู้อื่นเราจะไม่สังเกตเพียงแค่การกระทำเท่านั้น แต่จะสังเกตสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย
 5. การเร้าอารมณ์ การสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นอาจก่อให้เกิดการมีอารมณ์ร่วมด้วย
- การนำหลักทฤษฎีประยุกต์กับทฤษฎีการเรียนรู้ ทำได้ดังนี้
1. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมหาศาลเพียงแค่สังเกตจากผู้อื่น
 2. การพรรณนาผลของพฤติกรรมสามารถเพิ่มความเหมาะสมของพฤติกรรมและลดส่วนที่ไม่เหมาะสมลง
 3. การแสดงแบบเป็นทางเลือกในการสอนพฤติกรรมใหม่ๆ
 4. พ่อแม่และครูจะต้องแสดงเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่เหมาะสม และระมัดระวังการเป็นแม่แบบไม่เหมาะสม
 5. ครูควรนำรูปแบบหลากหลายให้นักเรียนได้เรียนรู้
 6. นักเรียนจะต้องเชื่อว่าพวกเขามีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้
 7. ครูควรจะช่วยให้ผู้เรียนตั้งความหวังที่จะประสบผลสัมฤทธิ์ทาง

วิชาการอย่างที่เป็นจริง

8. เทคนิคการควบคุมตนเองเป็นวิธีปรับปรุงพฤติกรรมที่ได้ผล

สรุปได้ว่า นักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชื่อว่าผู้เรียนแต่ละคน สามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้ต่างกันขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม เป็นภารกิจของโมเดลจะต้องส่งผ่านทักษะจำเป็นหรือความรู้ไปยังผู้เรียน การเรียนรู้ไม่เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเท่านั้น ผู้เรียนยังจะได้รับอิทธิพลจาก โมเดลทั้งแบบมีชีวิต แบบสัญลักษณ์ หรือแบบวังณะด้วย

6. โรงเรียนแจมส์บริหารธุรกิจ จังหวัดหนองคาย

ในปลายปี พ.ศ. 2542 มีคหบดีของจังหวัดหนองคาย คือท่านพงษ์ศักดิ์ สกฤตฤ และท่านถนอมศรี สกฤตฤ และบุตรธิดาจำนวน 5 คน ซึ่งเป็นประธานและกรรมการบริหารของบริษัทในเครือเจียงกรุป ตั้งอยู่ในจังหวัดหนองคาย ประกอบอาชีพด้านธุรกิจหลายประเภทมาเป็นเวลายาวนานประสบความสำเร็จอย่างดีเยี่ยมเนื่องจากได้รับการตอบรับและการสนับสนุนจากนักธุรกิจ พ่อค้าประชาชนรวมถึงจังหวัดใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้านจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวท่านประธานและกรรมการบริหารบริษัทฯ ได้ปรึกษาหารือสรุปแนวคิดร่วมกัน คือต้องการตอบแทนสังคมบ้างจึงได้ก่อตั้งสถาบัน การศึกษาเพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนของชาติ โรงเรียนแจมส์บริหารธุรกิจ จึงได้กำเนิดขึ้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2544 โดยได้รับอนุญาตจากสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ และมอบให้กรรมการบริหารบริษัทในเครือเจียงกรุป เป็นผู้ดำเนินการ โดยมีนายกิตติพงษ์ สกฤตฤ เป็นผู้รับใบอนุญาต และกรรมการบริหารทุกท่าน ร่วมกันดูแลกิจการของโรงเรียนฯ ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาการจัดการเรียนการสอน มีนายสถาพร มังกร เป็นอาจารย์ใหญ่ เปิดรับนักเรียน/นักศึกษาในปี พ.ศ.2544 เป็นโรงเรียนประเภทอาชีวศึกษาจัดการ ศึกษาประเภทพณิชยการ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ภายได้ปรัชญาที่ว่า “เทคโนโลยีเลิศล้ำ คุณธรรมเด่น เน้นวิชาการ คือแจมส์บริหารธุรกิจ” ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 ขยายหลักสูตรเปิดสอนประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมระดับ ปวช. เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน (โรงเรียนแจมส์บริหารธุรกิจ. 2553. 1-3)

มีปรัชญา โรงเรียนว่า “เทคโนโลยีเลิศล้ำ คุณธรรมเด่น เน้นวิชาการ คือเจมส์ บริหารธุรกิจ”

คุณธรรม หมายถึง การครองตนอยู่ในสังคมโดยการทำความคิดไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความอดทนและความรับผิดชอบ

นำปัญญา หมายถึง มีวิสัยทัศน์และความคิดสร้างสรรค์ที่กว้างไกล มีความรู้ คู่คุณธรรม พัฒนาตนเองให้เท่าทันเทคโนโลยี

พัฒนาชีวิต หมายถึง ปฏิบัติตนให้เหมาะสมต่อตนเอง สังคม และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

สีประจำโรงเรียน : สีเขียว สีขาว สีแดง

ต้นไม้ประจำโรงเรียน : ต้นราชพฤกษ์

วิสัยทัศน์ (Vision) “ภายในปี 2552 โรงเรียนเจมส์บริหารธุรกิจจะเป็นสถาบันชั้นนำในการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา ในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายและประเทศในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมประพฤติตนให้เหมาะสมเป็นพลเมืองดีของชาติ เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มุ่งหวังให้ผู้สำเร็จการศึกษาทุกคน ประกอบอาชีพด้วยความภูมิใจ มีคุณภาพที่ดี ดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข”

พันธกิจของโรงเรียน (Mission)

1. พัฒนาโรงเรียนเป็นระบบ เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้และคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐาน
2. จัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีความสามารถในการแสวงหาความรู้
3. ส่งเสริมให้มีคุณธรรม จริยธรรม
4. ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยและประสานความร่วมมือกับชุมชนในการสร้างเยาวชนให้ตระหนักในความเป็นไทย

จำนวนนักเรียน/นักศึกษา

จำนวนนักเรียน/นักศึกษา ปีการศึกษา 2552 มีจำนวนทั้งหมด 809 โดยแบ่งเป็น ดังนี้

1. ระดับ ปวช.1 ชาย 95 คน หญิง 130 คน รวม 225 คน
2. ระดับ ปวช.2 ชาย 44 คน หญิง 100 คน รวม 144 คน
3. ระดับ ปวช.3 ชาย 62 คน หญิง 106 คน รวม 168 คน
4. ระดับ ปวส.1 ชาย 28 คน หญิง 68 คน รวม 96 คน

5. ระดับ ปวส.2 ชาย 34 คน หญิง 93 คน รวม 127 คน
 6. ระดับ ปวส.1(สมทบ) ชาย 9 คน หญิง 11 คน รวม 20 คน
 7. ระดับ ปวส.2(สมทบ) ชาย 10 คน หญิง 19 คน รวม 29 คน
- รวมทั้งสิ้น 809 คน **ข้อมูล ณ 10 มิถุนายน 2552

จำนวนบุคลากร

1. ครู-อาจารย์ เจ้าหน้าที่ จำนวน 46 คน
2. แม่บ้าน จำนวน 3 คน
3. นักการภารโรง จำนวน 2 คน
4. ยาม/รปภ. จำนวน 2 คน

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่เปิดสอน

1. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม
 - 1.1 สาขาบัญชี
 - 1.2 สาขาคอมพิวเตอร์
 - 1.3 สาขาการขาย
 - 1.4 สาขาภาษาต่างประเทศ (อังกฤษ/ญี่ปุ่น)
2. ประเภทวิชาอุตสาหกรรม
 - 2.1 สาขางานอิเล็กทรอนิกส์
 - 2.2 สาขางานไฟฟ้ากำลัง
 - 2.3 สาขางานช่างยนต์
3. ประเภทวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
 - สาขาการท่องเที่ยว

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

ในการศึกษาความคาดหวังของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) ต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเจมส์บริหารธุรกิจ จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้ศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

วินัย นิ่มอนงค์ (2545 : 95) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดสภาพการเรียน

การสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของโรงเรียนฝึกออาชีพกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาความคิดเห็นจากผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน พบว่า ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านหลักสูตร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและสูงสุด คือ ข้อจุดประสงค์ของหลักสูตรเน้นการฝึกภาคปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะต่อนักศึกษา ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านอาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและสูงสุด คือ ข้ออาจารย์ผู้สอนควบคุมนักศึกษาอย่างใกล้ชิดขณะทำการฝึกภาคปฏิบัติ ด้านการวัดผลประเมินผล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและสูงสุด คือ ข้อมีการทดสอบทักษะนักศึกษาในวิชาชีพภาคปฏิบัติ ทุกครั้งที่จบบทเรียนรายวิชาย่อย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

พระราชรัฐ พงษ์ภิญโญ (2546 : 96-100) ได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในเขตการศึกษา 9 พบว่า สภาพการบริหารคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในเขตการศึกษา 9 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา ด้านการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ด้านการประกันคุณภาพในสถานศึกษาและด้านการพัฒนาบุคลากร ปัญหาการบริหารคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในเขตการศึกษา 9 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ด้านการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากรและด้านการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา ผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในเขตการศึกษา 9 พบว่า โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนที่เปิดสอนประเภทวิชาที่แตกต่างกัน โดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนประเภทวิชาอุตสาหกรรมมีสภาพและปัญหาการบริหารคุณภาพการเรียนการสอนต่ำกว่าโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนประเภทวิชาพาณิชยกรรมและ

ช่างอุตสาหกรรม โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนประเภทวิชาพาณิชยกรรมและช่างอุตสาหกรรม มีสภาพและปัญหาการบริหารคุณภาพการเรียนการสอนต่ำกว่าโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ประเภทวิชาพาณิชยกรรม

อนุชิต บัวพุด (2546 : 129) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการสอนที่คาดหวังและ ปฏิบัติจริงของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคาดหวังให้ครูปฏิบัติในระดับมากที่สุด 4 ด้าน เรียงตามลำดับ คือ ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล การเรียนการสอน และด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

จักรพันธ์ ปัญจะสุวรรณ (2547 : 91) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาเชิงระบบของการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการศึกษาพบว่า มีปัญหาด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ สถานประกอบการ และหลักสูตร ด้านกระบวนการ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ ด้านผลผลิต ได้แก่ ผู้เรียน สำหรับแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว มีสาระสำคัญ ดังนี้

- 1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ปัญหาด้านสถานประกอบการ ควรจัดประชุมผู้ประกอบการเพื่อชี้แจงหลักการจัดอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี ปัญหาด้านหลักสูตร ควรเลือกคณะทำงานหลักสูตรที่มีผู้เชี่ยวชาญด้านทวิภาคีร่วมด้วย
- 2) กระบวนการ ได้แก่ ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนควรมีความเข้าใจระบบทวิภาคี และเห็นประโยชน์ของการจัดอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี
- 3) ผลผลิต ได้แก่ ปัญหาด้านผู้เรียน ควรแจ้งสถานประกอบการ สถานศึกษาหรือผู้ปกครอง ทราบเมื่อนักศึกษาไม่เอาใจใส่

บุทรศิลป์ จินดามาศย์ (2548 : 69-72) ได้ทำการศึกษาปัญหาการจัดการเรียน การสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาช่างอุตสาหกรรมในโรงเรียนห้วยแถลงพิทยาคม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และนักเรียนต่อปัญหาการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาช่างอุตสาหกรรมในโรงเรียนห้วยแถลงพิทยาคม โดยรวม ด้านวัสดุอุปกรณ์มีปัญหามากที่สุด รองลงไปได้แก่ ด้านการจัดการ ด้านงบประมาณและด้านบุคลากร ตามลำดับ

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ฮาร์ดี้และกรอสแมน (Hardy and Grossman. 1995 : 15) ได้ทำการวิจัยเรื่องความไม่ต่อเนื่องในการจัดการศึกษาแบบร่วมกันระหว่างรัฐบาล สถานศึกษาและสถานประกอบการ ผลการวิจัยพบว่า การทำงานร่วมกันเป็นวิธีหนึ่งที่จะสร้างความสัมพันธ์กัน โดยสถานศึกษาจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการได้ความรู้และทักษะจากสถานประกอบการเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ คนส่วนมากยังไม่เข้าใจการศึกษาในระบบนี้รวมถึงผู้ปกครองด้วย จึงจำเป็นต้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาระบบนี้ สิ่งสำคัญที่ต้องปฏิบัติคือ การทำงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างหน่วยงานรัฐบาล สถานศึกษาและสถานประกอบการ ปัจจัยที่ทำให้การทำงานไม่ประสบผลสำเร็จ อาจเป็นไปได้ว่า เมื่อมีการศึกษาระบบนี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการทำงานของแต่ละหน่วยงานจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานและแสวงหาผลประโยชน์ ประสิทธิภาพที่จะได้รับจากการฝึกงานอย่างเป็นทางการและเชื่อถือควรให้บุคลากรในแต่ละหน่วยงานได้รับเทคนิคความรู้เพื่อช่วยให้อุทิศศึกษาระบบนี้ประสบความสำเร็จ

โบโน (Bono. 1996 : 3026) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาฝึกงานตามระยะเวลาที่กำหนด ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาฝึกงานที่มีอาจารย์ที่ปรึกษาไปทำการนิเทศตลอดกับนักศึกษาที่ไม่มีอาจารย์ทำการนิเทศ แต่ให้มีการทดสอบก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติงาน โดยใช้เวลาห่างกัน 1 สัปดาห์ ผลที่ได้รับไม่มีความแตกต่างกัน สรุปว่า การจัดการศึกษาโดยการให้ความร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการพร้อมกับนักศึกษามีความสัมพันธ์กัน และทุกฝ่ายจะต้องให้ความร่วมมือกัน สถานศึกษาจะต้องให้ความสนใจในการติดต่อประสานงาน สร้างความสัมพันธ์เพื่อให้นักศึกษามีประสบการณ์สูงสุดในการเข้าร่วมโครงการ

เลห์แมนน์ (Lehmann. 1997 : 52) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในประเทศเยอรมันนี้ ผลการวิจัยพบว่า เป็นระบบการศึกษาที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายและเป็นวิธีผลิตแรงงานที่มีทักษะเข้าสู่การอุตสาหกรรม ทำให้เกิดแรงจูงใจให้นักศึกษาเข้าร่วมศึกษาต่อในระบบนี้ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะมีทักษะในการปฏิบัติงานและประสบผลสำเร็จในการเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ

เออร์เบ (Erbe. 1997 : 281) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเพิ่มคุณค่าการยกระดับของผลที่ได้รับในการเข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาจากประสบการณ์แบบมีส่วนร่วมที่เกี่ยวกับความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน ทำให้นักศึกษามีโอกาสได้รู้ถึงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการ

ทำงาน ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาในระบบนี้ นอกจากจะได้รับประสบการณ์จากการฝึกงานแล้ว ยังสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสังคมได้ โดยที่นักศึกษากลุ่มปกติในสาขาวิชาเดียวกันที่ไม่ได้ฝึกงานในสถานประกอบการมีผลลัพธ์ด้านความสำเร็จของการเข้าทำงานหรือประกอบธุรกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยที่นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับการยอมรับจากสถานประกอบการมากกว่านักศึกษากลุ่มปกติ

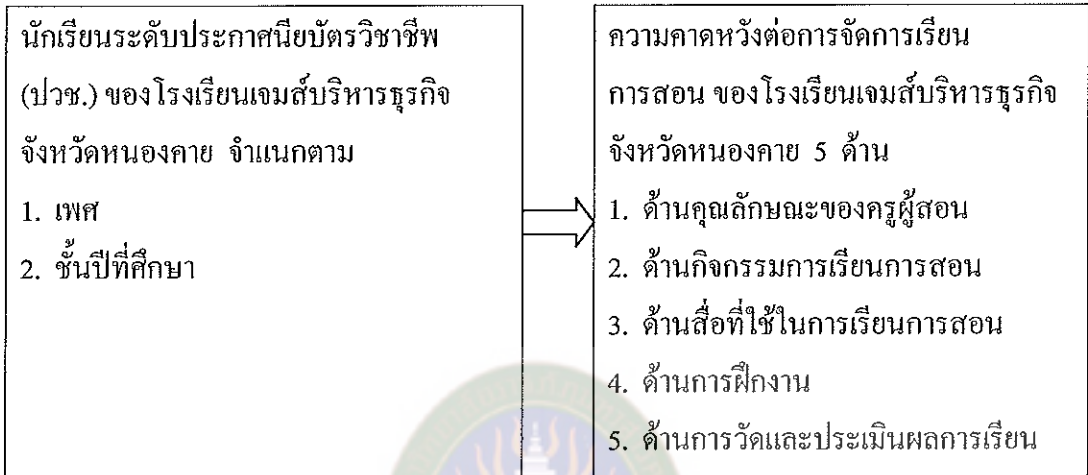
จากการศึกษาผลงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง มีปัญหาในด้านหลักสูตร ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการ ด้านงบประมาณ ส่วนงานวิจัยต่างประเทศ พบว่า ปัญหาของการศึกษาอยู่ที่ ความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ สถานศึกษาและสถานประกอบการ ในการประสานความร่วมมือกันให้ผู้เรียนได้รับทักษะ ประสบการณ์ในวิชาชีพ ให้เข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยได้ตัดสินใจประยุกต์แนวคิดของ เปรื่อง กิจรัตน์ (2532 : 13-15) เพื่อให้เข้ากับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) ของโรงเรียนเจมส์บริหารธุรกิจ จังหวัดหนองคาย ให้เป็นกรอบแนวคิดในส่วนที่เป็นตัวแปรตามในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ความคาดหวังต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเจมส์บริหารธุรกิจ จังหวัดหนองคาย โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย